



לאומי | ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים

2018

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מוחזקות שלו ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים תוכן העניינים

עמוד

א. ממשל תאגידי

284	חברי דירקטוריון הבנק
287	חברי הנהלת הבנק ותפקידיהם
288	מבקרת פנימית
291	שכר רואי חשבון המבקרים
293	שכר נושאי משרה בכירה

ב. פרטים נוספים

297	תרשים חברות מוחזקות
298	השליטה בבנק
300	רכוש קבוע ומתקנים
301	נכסים לא מוחשיים
302	משאבי אנוש
304	מבנה ארגוני
307	הליכים משפטיים
307	הסכמים מהותיים
308	חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית
316	דירוג האשראי
317	מגזרי פעילות עיקריים לפי גישת הנהלה - פרטים נוספים

ג. נספחים

322	שיעורי הכנסות והוצאות וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית
327	דוח רווח והפסד מאוחד לרבעון - מידע רב-רבעוני
330	מאזן מאוחד לסוף רבעון - מידע רב-רבעוני
331	דוח רווח והפסד מאוחד - מידע רב-שנתי
332	מאזן מאוחד - מידע רב-שנתי

חברי דירקטוריון הבנק^(*)(**)

מר דוד ברודט, יושב ראש

מר יצחק אידלמן^(א)

ד"ר שמואל (מולי) בן צבי^(ב,ג)

מר יורם גבאי^(א,ד)

גב' תמר גוטליב^(א,ה)

גב' אסתר דומיניסיני

ד"ר סאמר חאג' יחיא

גב' אסתר לבנון

מר אוהד מראני^(ב,ו)

מר יואב נרדי

גב' ציפורה סמט^(א,ב,ז)

ד"ר יצחק שריר

(א) דח"צ לפי חוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "דח"צ").

(ב) דירקטור חיצוני לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 301 (להלן: "דירקטור חיצוני").

(ג) ד"ר שמואל בן צבי נבחר מחדש לכהן כדירקטור חיצוני באסיפה הכללית השנתית של הבנק שהתקיימה ביום 4 באוקטובר 2018 והחל תקופת כהונה שניה באופן רטרואקטיבית החל מיום 29 ביולי 2018 (מועד תום תקופת כהונתו הראשונה) לאחר קבלת הודעה בדבר אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינויו כאמור.

(ד) מר יורם גבאי נבחר לכהן כדח"צ באסיפה הכללית השנתית של הבנק שהתקיימה ביום 4 באוקטובר 2018 והחל תקופת כהונה ראשונה ביום 13 בנובמבר 2018, לאחר קבלת הודעה בדבר אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינויו כאמור.

(ה) גב' תמר גוטליב נבחרה מחדש לכהן כדח"צ בבנק באסיפה הכללית השנתית של הבנק שהתקיימה ביום 4 באוקטובר 2018 והחלה לכהן תקופת כהונה שניה ביום 15 באוקטובר 2018, לאחר קבלת הודעה בדבר אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינויה כאמור. הגב' גוטליב מכהנת כיו"ר ועדת ביקורת החל מיום 7 באוקטובר 2018.

(ו) מר אוהד מראני נבחר מחדש לכהן כדירקטור חיצוני באסיפה הכללית השנתית של הבנק שהתקיימה ביום 4 באוקטובר 2018 והחל תקופת כהונה שניה ביום 1 בנובמבר 2018, לאחר קבלת הודעה בדבר אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינויו כאמור.

(ז) הגב' ציפורה סמט, שכיהנה עד ליום 17 באוגוסט 2017 כדח"צ בבנק, נבחרה מחדש על ידי האסיפה הכללית שהתכנסה ביום 3 באוקטובר 2017, לכהן כדירקטורית חיצונית אשר עומדת גם בתנאי כשירות דח"צ, בהתאם להסדר פרטני (למידע נוסף ראה סעיף 1.4.2 בדוח זימון האסיפה הכללית אשר פורסם על ידי הבנק ביום 28 בספטמבר 2017 (מספר אסמכתא: 01-086014-2017)) והחלה כהונתה השלישית בבנק ביום 22 בנובמבר 2017.

* ביום 9 באוקטובר 2018, עו"ד חיים סאמט סיים את כהונתו כדירקטור בבנק במעמד של דח"צ.

ביום 29 באוקטובר 2018, פרופ' ידידיה שטרן סיים את כהונתו כדירקטור בבנק במעמד של דירקטור חיצוני.

** לפרטים נוספים על חברי דירקטוריון הבנק, ראה פרק [שינויים בדירקטוריון](#) וכן תקנה 26 בדוח התקופתי של הבנק לשנת 2017 ובאתר המגנ"א של רשות ניירות-ערך: <http://www.magna.isa.gov.il>.

נכון למועד הדוח וליום פרסומו, הדירקטוריון מונה 12 דירקטורים. במסגרת התיקון להוראת ניהול בנקאי תקין 301 שפורסם ביום 5 ביולי 2017 ("הוראה 301"), נקבע כי עד ליום ה-1 ביולי 2020, יקטן המספר המקסימאלי של חברי הדירקטוריון בתאגידים הבנקאיים ל-10.

בהתאם להנחיה שקיבל הבנק מהפיקוח על הבנקים, בשנת 2018 פחת מספר חברי הדירקטוריון בבנק ל-12 דירקטורים.

ביום 6 בנובמבר 2018, התקבלה הנחייה מהפיקוח על הבנקים, כי לצורך עמידה בהנחיות הוראה 301, ובהמשך להוראות שניתנו בשנים הקודמות לירידה במספר הדירקטורים, בשנת 2019 תתבצע הירידה במספר הדירקטורים ל-10 דירקטורים באמצעות הדירקטורים המסיימים כהונה שלישית ואחרונה. בהתאם, יצויין כי ה"ה דוד ברודט (יו"ר הדירקטוריון) ויואב נרדי (דירקטור במעמד "דירקטור אחר"), צפויים לסיים כהונתם השלישית והאחרונה בבנק ביום 21 ביולי 2019 והחל ממועד זה יפחת מספר חברי הדירקטוריון לעשרה.

בהתאם להוראה 301, לפחות שליש מחברי הדירקטוריון יהיו דירקטורים העומדים בדרישות הכשירות של דירקטור חיצוני כהגדרתו בהוראה 301 ("דירקטורים חיצוניים"). בהתאם לכך, נכון למועד הדוח וליום פרסומו, מכהנים בדירקטוריון הבנק 6 דירקטורים המסווגים כדירקטורים חיצוניים ובהם נכללים 4 דח"צים בהתאם לחוק החברות, התשנ"ט-1999 ("חוק החברות").

כמו כן, לאור הגדרת "דירקטור בלתי תלוי" בחוק החברות, ועדת הביקורת של הדירקטוריון אישרה כי הדירקטורים החיצוניים בבנק הינם דירקטורים בלתי תלויים.

בהתאם לקבוע בהוראות הפיקוח על הבנקים וכן בחוק החברות והתקנות לפיו, החליט דירקטוריון הבנק כי המספר המזערי הנדרש של דירקטורים בעלי "מומחיות חשבונאית ופיננסית" שיהנו בדירקטוריון הבנק בכל עת וישתתפו בדיוני מליאת הדירקטוריון בטיטוט הדוחות הכספיים ואישורם, יהיה שלושה. זאת, על מנת לאפשר לדירקטוריון לעמוד בחובות המוטלות עליו בהתאם לדין ולמסמכי ההתאגדות של הבנק, ובייחוד לאחריותו לבדיקת מצבו הכספי של הבנק ולעריכת הדוחות הכספיים.

בקביעת המספר המזערי הנ"ל, הדירקטוריון התחשב בגודל הבנק, במורכבות פעילותו ובמגוון הסיכונים הכרוכים בה, ובמערכות ונהלים הקיימים בבנק, כגון: בקרה, ניהול סיכונים, ציות, ביקורת פנימית וביקורת רואי חשבון המבקרים. כמו כן, נלקחה בחשבון עמידת כל חברי הדירקטוריון בדרישות הכשירות לכהונה כדירקטור בבנק על פי הדין.

נכון למועד פרסום הדוח, וכפי שאישר הדירקטוריון בהסתמך על השכלתם, ניסיונם, כישוריהם וידעויותיהם, כל הדירקטורים המכהנים בדירקטוריון עומדים בהגדרת דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית וכשירות מקצועית בהתאם לקבוע בתקנות החברות (תנאים ומבחנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית ולדירקטור בעל כשירות מקצועית), תשס"ו-2005. לפרטים אודות השכלתם וניסיונם של חברי דירקטוריון הבנק, ראה תקנה 26 בדוח התקופתי.

החל מיום 1 בינואר 2013 ובהתאם להוראה 301, הדיונים בנוגע לדוחות הכספיים מתקיימים בועדת הביקורת של הדירקטוריון. בהתאם להוראה 301, לפחות 2 מחברי ועדת הביקורת יהיו בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית. דירקטוריון הבנק קבע כי בועדת הביקורת של הדירקטוריון יכהנו בכל עת לפחות 3 דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית. בפועל, כל הדירקטורים המכהנים בועדת הביקורת הינם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית. המניין החוקי לדיון ולקבלת החלטות בועדת הביקורת הינו רוב חברי הוועדה, ובלבד שרוב הנוכחים הם דירקטורים חיצוניים שהינם בלתי תלויים, ואחד מהם לפחות הינו דח"צ. נכון למועד הדוח וליום פרסומו, בועדת הביקורת מכהנים 6 דירקטורים אשר מסווגים כדירקטורים חיצוניים ובהם נכללים 4 דח"צים.

בהתאם להוראה 301, ערב התיקון לה שפורסם ביולי 2017, לפחות חמישה מחברי הדירקטוריון יהיו דירקטורים בעלי "ניסיון בנקאי" כמוגדר בהוראה 301. בהתאם לכך, נכון למועד הדוח וליום פרסומו, מכהנים בדירקטוריון הבנק 4 דירקטורים המוגדרים כבעלי "ניסיון בנקאי", אשר הינם ה"ה דוד ברודט, צפורה סמט, יואב נרדי ויצחק שריר.

בהתאם לנוסח המעודכן של הוראה 301 אשר פורסם ביום 5 ביולי 2017, חלו שינויים בדרישות חברי הדירקטוריון אשר ייכנסו לתוקף ב-1 ביולי 2020, כמפורט להלן: (1) השיעור הנדרש של דירקטורים "בעלי ניסיון בנקאי" יגדל מחמישית לשליש; (2) לפחות מחצית מהדירקטורים נדרשים להיות בעלי "כשירות מקצועית" כמוגדר בתקנות החברות (תנאים ומבחנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית), תשס"ו-2005; (3) לפחות דירקטור אחד יהיה בעל ידע וניסיון מוכח בתחום טכנולוגיית המידע.

נכון למועד הדוח וליום פרסומו, מכהנים בדירקטוריון הבנק 3 דירקטורים שסווגו על ידי דירקטוריון הבנק כבעלי ידע וניסיון מוכח בתחום טכנולוגיית המידע, אשר הינם ה"ה: א. לבנון, ס. חאג' יחיא ויצחק שריר.

ביום 31 בדצמבר 2017, החליט הדירקטוריון לאחד את ועדת ביקורת וועדת תגמול באופן שועדת ביקורת תשמש גם כועדת תגמול.

שינויים בדירקטוריון

ביום 23 ביולי 2018, במענה לפניה של הבנק בנושא, התקבל אישורה של המפקחת על הבנקים, מתוקף סמכותה לפי סעיף 111(א)(6) לפקודת הבנקאות, 1941, בין היתר, לאור הירידה הצפויה במספר הדירקטורים בבנק עם סיום כהונתם של דירקטורים מכהנים, להארכת כהונתו של ד"ר שמואל בן צבי, דירקטור חיצוני בבנק, בהתאם להוראה 301 (להלן: "דירקטור חיצוני") למשך תקופה של שישה חודשים מיום סיום תקופת כהונתו הראשונה, 28 ביולי 2018, או עד השלמת מספר הדירקטורים למספר הראוי שקבעה המפקחת על הבנקים¹, לפי המוקדם מביניהם. כמפורט להלן, ד"ר בן צבי נבחר לכהונה נוספת כדירקטור חיצוני באסיפה הכללית השנתית של הבנק שהתקיימה ביום 4 באוקטובר 2018. תחילת הכהונה הנוספת החלה באופן רטרואקטיבית החל מיום 29 ביולי 2018 (מועד תום תקופת כהונתו הראשונה), זאת לאחר קבלת הודעה בדבר אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינויו כאמור.

ביום 4 באוקטובר 2018 התקיימה האסיפה הכללית השנתית של הבנק במסגרתה נבחרו הדירקטורים הבאים לתקופה של 3 שנים: מר יורם גבאי כדירקטור חיצוני בהתאם לקבוע בחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "דח"צ"), הגב' תמר גוטליב כדח"צית, ד"ר שמואל בן צבי כדירקטור חיצוני ומר אוהד מראני כדירקטור חיצוני.

למידע נוסף ראה פרק [השליטה בבנק](#) וכן דיווח מיידי של הבנק מיום 28 באוגוסט 2018 אודות כינוס אסיפה כללית שנתית (מספר אסמכתא: 2018-01-181873) ודיווח מיידי מתקן של הבנק מיום 7 באוקטובר 2018 אודות תוצאות האסיפה הכללית (מספר אסמכתא: 2018-01-092817).

ביום 9 באוקטובר 2018, עו"ד חיים סאמט, סיים את כהונתו כדח"צ בבנק.

למידע נוסף ראה דיווח מיידי מיום 10 באוקטובר 2018 (מספר אסמכתא: 2018-01-094719).

ביום 15 באוקטובר 2018, החלה כהונתה השנייה של הגב' תמר גוטליב כדח"צית בבנק, וזאת לאחר קבלת הודעה בדבר אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינויה כאמור, בכפוף לכך: (1) שגב' גוטליב ו/או חברת יכול שוקי הון בע"מ (שבה מחזיקה גב' גוטליב 50%) לא יספקו שירותי ייעוץ וניהול לקבוצת לאומי, לנושאי משרה בקבוצה או למי מהמחזיקים המהותיים בבנק; ו-(2) שגב' גוטליב ו/או חברת יכול שוקי הון בע"מ לא ייצגו לקוחות מול בנק לאומי, נושאי משרה בקבוצה או כל אחד מהמחזיקים המהותיים בבנק.

למידע נוסף ראה דוח מיידי מיום 15 באוקטובר 2018 (מספר אסמכתא: 2018-01-096549).

ביום 29 באוקטובר 2018, פרופ' ידידיה שטרן סיים את כהונתו כדירקטור חיצוני בבנק.

למידע נוסף ראה דיווח מיידי מיום 31 באוקטובר 2018 (מספר אסמכתא: 2018-01-102024).

ביום 1 בנובמבר 2018, החלה כהונתו השנייה של מר אוהד מראני כדירקטור חיצוני בבנק, וזאת לאחר קבלת הודעה בדבר אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינויו כאמור.

למידע נוסף, ראה דיווח מיידי מיום 31 באוקטובר 2018 (מספר אסמכתא: 2018-01-102087).

ביום 13 בנובמבר 2018, החלה כהונתו הראשונה של מר יורם גבאי כדח"צ בבנק, וזאת לאחר קבלת הודעה בדבר אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינויו כאמור.

למידע נוסף ראה דיווח מיידי מיום 13 בנובמבר 2018 (אסמכתא: 2018-01-107886).

למידע נוסף ראה פרק [אסיפה כללית שנתית ובחירת דירקטורים](#).

למידע בנוגע לעדכונים להוראה 301 שעניינה הדירקטוריון, ראה פרק [חברי הדירקטוריון](#).

¹ בהקשר זה יציין, כמפורט בפרק [חברי דירקטוריון הבנק](#), כי הבנק קיבל הוראות מאת המפקחת על הבנקים לפיהן כמות הדירקטורים בבנק צריכה לפחות באסיפה השנתית 2017 ל-13 דירקטורים ובאסיפה השנתית לשנת 2018 ל-12 דירקטורים. נכון למועד פרוסום הדוח, הדירקטוריון מונה 12 דירקטורים.

חברי הנהלת הבנק ותפקידיהם⁽¹⁾⁽³⁾

גב' רקפת רוסק-עמינח, רו"ח
מנהל כללי ראשי

מר רונן אגסי, רו"ח
סגן מנהל כללי בכיר, ראש חטיבת שוקי הון

מר שמוליק ארבל⁽¹⁾
סגן מנהל כללי בכיר, ראש החטיבה העסקית

מר אילן בוגנים
סגן מנהל כללי בכיר, ראש מערך CDO, CTO ותשתיות

גב' בשמת בן צבי, רו"ח
סגן מנהל כללי בכיר, מנהלת סיכונים ראשית, ראש החטיבה לניהול סיכונים

מר שי בסון
סגן מנהל כללי בכיר, ראש חטיבת לאומי טכנולוגיות

מר שלמה גולדפרב, רו"ח
סגן מנהל כללי בכיר, חשבונאי ראשי וראש חטיבת החשבונאות

מר עומר זיו, רו"ח
סגן מנהל כללי בכיר, ראש החטיבה הפיננסית

גב' תמר יסעור
סגן מנהל כללי בכיר, ראש החטיבה לבנקאות דיגיטלית

מר דן כהן⁽¹⁾⁽²⁾
סגן מנהל כללי בכיר, ראש החטיבה הבנקאית וחטיבת תפעול

גב' הילה ערן זיק
סגן מנהל כללי בכיר, ראש חטיבת משאבי אנוש

מר חנן פרידמן, עו"ד
סגן מנהל כללי בכיר, ראש חטיבת אסטרטגיה ורגולציה

גב' עירית רוס, עו"ד
סגן מנהל כללי בכיר, יועצת משפטית ראשית, ראש חטיבת הייעוץ המשפטי ומנהלת סיכונים משפטיים

גב' שרון גור
סגן מנהל כללי בכיר, מבקרת פנימית ראשית וראש חטיבת הביקורת הפנימית

גב' ליבנת עין-שי וילדר עו"ד
מזכיר הבנק והקבוצה

סומך חייקין
קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי החשבון המבקרים המשותפים של הבנק

(1) למידע על שינויים שחלו בנוגע להנהלת הבנק ונושאי משרה בכירים במהלך שנת 2018, ראה פרק [מינויים ופרישות](#). פרטים נוספים על חברי הנהלת הבנק, מוצגים בדוח התקופתי של הבנק לשנת 2018 ובאתר המגנ"א של רשות ניירות-ערך: <http://www.magna.isa.gov.il>.

(2) מר דני כהן מכהן הן כראש החטיבה הבנקאית והן כראש חטיבת תפעול מיום הקמתה ב-1 בינואר 2019 עד לאישור מינוי ראש חטיבת תפעול קבוע על ידי דירקטוריון הבנק.

(3) לפירוט בדבר שינויים לאחר יום 31 בדצמבר 2018 ראה [ביאור 36](#).

מבקרת פנימית

ביום 1 במאי 2017 מונתה גב' שרון גור כמבקרת הפנימית הראשית של הקבוצה בהתאם להמלצת וועדת הביקורת של הבנק ולהחלטת דירקטוריון הבנק מיום 27 בדצמבר 2016. המינוי של גב' גור אושר על ידי בנק ישראל ביום 22 בפברואר 2017.

המבקרת הפנימית הראשית עומדת בהוראת סעיף 146(ב) לחוק החברות התשנ"ט-1999 ובהוראת סעיף 8 לחוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב-1992 (להלן: "חוק הביקורת הפנימית") ועובדי הביקורת הפנימית עומדים בהוראות סעיפים 11 ו-12 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא פונקציית ביקורת פנימית.

המבקרת הפנימית הראשית הינה עובדת הבנק, מועסקת במשרה מלאה במעמד חברת הנהלה, וזהו עיסוקה הבלעדי. הממונה הארגוני על המבקרת הפנימית הינו יו"ר הדירקטוריון של הבנק.

לביקורת הפנימית תכנית עבודה שנתית ותכנית עבודה רב שנתית לתקופה של עד שלוש שנים. תכנית העבודה השנתית ותכנית העבודה הרב שנתית נגזרות ממיפוי נושאי ביקורת המבוססים, בין השאר, על המסמכים המפורטים בהוראה 307. תכניות העבודה נגזרות ממתודולוגיה שיטתית של הערכת סיכונים ובקורות אשר על פיה נקבעים תדירות והיקף הביקורת בכל נושא ונושא. כך, בנושאים בעלי סיכון גבוה יותר, תדירות הביקורת תהיה אחת לשנה ובנושאים בעלי סיכון נמוך יותר, תדירות הביקורת תהיה אחת לשנתיים עד שלוש שנים. הצעה לתכנית עבודה שנתית ותכנית עבודה רב שנתית, מוגשת על ידי הביקורת הפנימית ומקבלת את אישור יו"ר הדירקטוריון, ועדת הביקורת ומליאת הדירקטוריון.

תכנית העבודה השנתית ותכנית העבודה הרב שנתית מותירות בידי המבקרת הפנימית הראשית שיקול דעת לסטות מהן, בהתאם לצורך.

כמו כן, ימי הביקורת המוקצים מידי שנה לביצוע ביקורות לא מתוכננות ולבדיקת מקרים מיוחדים מאפשרים למבקרת הפנימית לבדוק נושאים העולים אד הוק, בין אם לבקשת הנהלת הבנק או וועדת הביקורת ובין אם כתוצאה מפעילויות או נושאים חדשים בקבוצה.

במסגרת עבודת הביקורת, נבחן מדגם של עסקאות מהותיות שבוצעו על ידי הבנק לרבות הליכי אישור. לעניין זה, עסקאות מהותיות לרבות רכישה או מכירה מהותית של פעילות, "עסקאות" - כאמור בסעיף 270 לחוק החברות ו"עסקה חריגה" - כהגדרתה בחוק החברות.

תכנית העבודה השנתית ותכנית העבודה הרב שנתית של הביקורת הפנימית כוללות את כל נושאי הביקורת בבנק, בחברות הבנות המאוחדות המהותיות בישראל ובחברות הבנות המהותיות בחו"ל (כמפורט [בכאור 15ג](#)).

בחברות הבנות המאוחדות בישראל מכהנים כמבקרים פנימיים עובדי חטיבת הביקורת הפנימית של הבנק.

בחברות הבנות המהותיות בחו"ל, ממונים מבקרים פנימיים מקומיים (לעיתים שלוחים של הבנק).

המבקרים הפנימיים בכל אחת מחברות הבנות המהותיות בארץ ובחו"ל, כפופים לדירקטוריון או לוועדת הביקורת שלהם.

חטיבת הביקורת הפנימית בלאומי מפקחת על פעילות הביקורת בשלוחות בהתאם לדרישות הוראות בנק ישראל ובכפוף לדיון המקומי.

העסקת המבקרת הפנימית הראשית וצוות העובדים הכפוף לה בקבוצת לאומי בארץ הינה בהיקף של 84.8 משרות בממוצע שנתי לשנת 2018 לפי הפירוט כדלקמן:

ממוצע משרות של המבקרים בקבוצת לאומי בארץ	
הבנק	78.3
חברות בנות בישראל	2.5
פיקוח ובקרה על חברות בנות בחו"ל	4
סך הכל	84.8*

* מתוכן כ-0.7 משרות בממוצע נמצאות בחל"ד/חל"ת.

בנוסף, 5 משרות במיקור חוץ.

כמו כן, בחברות בנות בארץ ובחו"ל מועסקים מבקרים מקומיים בהיקף של 20 משרות (כולל מיקור חוץ).

היקף המשרות אושר על ידי ועדת הביקורת בישראל בהתבסס על תכנית העבודה השנתית והרב שנתית.

המבקרת הפנימית ראשית, במסגרת התקציב, להיעזר במיקור חוץ לביצוע עבודות הדורשות ידע מיוחד או במקרים של תקן חסר.

להלן פרוט ההטבות והסכומים ששולמו או נרשמו בגינם הפרשות לשנת 2018 באלפי ש"ח למבקרת הפנימית הראשית:

שנת 2018				
שיעור בהון הבנק	תגמולים בעבור שירותים	תגמולים אחרים		
משכורת	מענקים**	הפרשות סוציאליות	שווי הטבה	סך הכל*
(באלפי ש"ח)				
-	1,072	491	453	111
				2,127

* לא כולל מס שכר.

** ראה [ביאור 23](#) לדוחות הכספיים.

היקף התשלומים למבקרת הפנימית הראשית ורכיביהם מובאים בפני ועדת הביקורת ומאושרים על ידה.

הדירקטוריון סבור שאין בהחזקת ניירות ערך על ידי המבקרת הפנימית הראשית ובתגמול הניתן לה השפעה על הפעלת שיקול דעתה המקצועי של המבקרת הפנימית הראשית.

המבקרת הפנימית הראשית פועלת על פי התקנים המקצועיים של לשכת המבקרים הפנימיים בישראל ושל הלשכה העולמית למבקרים פנימיים, IIA – The Institute of Internal Auditors.

בנוסף, המבקרת הפנימית הראשית פועלת בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, לרבות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא פונקצית ביקורת פנימית.

ועדת הביקורת והדירקטוריון רשמו בפניהם את הצהרתה בכתב של המבקרת הפנימית הראשית על פיה היא עומדת בכל הדרישות שנקבעו בתקנים המקצועיים המקובלים כאמור וכי היא פועלת גם בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. על בסיס הצהרה זו, ועל בסיס תפקודה, כפי שבא לידי ביטוי בישיבות ועדת הביקורת של הדירקטוריון, נחה דעתם של ועדת הביקורת והדירקטוריון כי המבקרת הפנימית הראשית עומדת בדרישות האמורות.

דוחות ותרשומות ביקורת מוגשים למבוקרים בכתב, לאחר קיום דיונים עימם על ממצאי הביקורת. בנוסף, בסמוך למועד הפצת הדוחות והתרשומות מתקיימים דיונים על ממצאים מהותיים עם ראשי החטיבות והמנכ"ל הראשי.

דוחות ותרשומות ביקורת מהותיים נדונים בוועדת הביקורת מדי חודש ולעיתים מספר פעמים בחודש. בוועדות הביקורת משתתפים בנוסף למבקרת הפנימית הראשית ונציגי חטיבת הביקורת, גם ראשי החטיבות המבוקרות ונציגיהן.

לקראת מועד הדיון בוועדת הביקורת, קובע יו"ר ועדת הביקורת, בהתייעצות עם המבקרת הפנימית הראשית, אלו דוחות ותרשומות ביקורת יוצגו בשלמותם לדיון בוועדת הביקורת. כמו כן, מוגשים, באופן שוטף, לעיונם של כל חברי ועדת הביקורת, תקצירי כל דוחות הביקורת ותרשומות שהופצו על ידי הביקורת הפנימית בתקופה הרלוונטית. חברי ועדת הביקורת רשאים לעיין בכל דוח ותרשומת ביקורת שהם מוצאים לנכון ולבקש מהיו"ר להציגם לדיון בשלמותם בוועדת הביקורת.

בתום המחצית הראשונה והמחצית השנייה של השנה מגישה המבקרת הפנימית הראשית ליו"ר הדירקטוריון, למנכ"ל הראשי, ליו"ר ועדת הביקורת, לוועדת הביקורת ולדירקטוריון, דוחות סיכום פעילות הביקורת, אשר כוללים תמצית הממצאים המהותיים, המלצות המבקרת ותשובות המבוקרים.

כמו כן, מגישה המבקרת הפנימית הראשית ליו"ר הדירקטוריון, למנכ"ל הראשי, ליו"ר ועדת הביקורת, לוועדת הביקורת ולדירקטוריון דוח שנתי מסכם של פעילות הביקורת במהלך כל השנה, הכולל גם מעקב אחר ביצוע תכנית העבודה השנתית, והערכת אפקטיביות מסגרת הבקרה הפנימית בקבוצה.

תכנית העבודה של הביקורת הפנימית לשנת 2018 הוגשה לוועדת הביקורת ביום 25 בינואר 2018 ואושרה בוועדה ביום 30 בינואר 2018 והוגשה לדירקטוריון ביום 31 בינואר 2018 ואושרה בדירקטוריון ביום 4 בפברואר 2018.

דוח הביקורת הפנימית למחצית הראשונה של שנת 2018 הוגש לוועדת הביקורת ביום 15 באוגוסט 2018 ונדון בוועדה ביום 19 באוגוסט 2018 ודווח בדירקטוריון ביום 28 באוגוסט 2018.

דוח הביקורת הפנימית למחצית השנייה של שנת 2018 הוגש לוועדת הביקורת ביום 19 בפברואר 2019 ונדון בוועדה ביום 24 בפברואר 2019 וידווח לדירקטוריון ביום 6 במרס 2019.

הדוח השנתי של הביקורת הפנימית לשנת 2018 ידון בוועדת הביקורת ביום 17 במרס 2019 וידון בדירקטוריון ביום 26 במרס 2019.

תכנית העבודה של חטיבת הביקורת הפנימית לשנת 2019 הוגשה לוועדת הביקורת ביום 7 בינואר 2019 ואושרה בוועדה ביום 10 בינואר 2019, הוגשה לדירקטוריון ביום 24 בינואר 2019 ואושרה בדירקטוריון ביום 29 בינואר 2019.

למבקרת הפנימית הראשית הומצאו מסמכים ומידע כאמור בסעיף 9 לחוק הביקורת הפנימית וניתנה לה גישה למידע כאמור באותו סעיף ובכלל זה, קיימת גישה מתמדת ובלתי אמצעית למערכות המידע של הבנק, לרבות לנתונים הכספיים.

למבקרים המבצעים ביקורת בחברות בנות בארץ ובחו"ל הומצאו מסמכים ומידע כאמור בסעיף 9 לחוק הביקורת הפנימית וניתנה להם גישה למידע כאמור באותו סעיף ובכלל זה, קיימת גישה מתמדת ובלתי אמצעית למערכות המידע של חברות הבנות בארץ ובחו"ל לרבות לנתונים כספיים.

לדעת הדירקטוריון וועדת הביקורת היקף, אופי ורציפות פעילות המבקרת הפנימית הראשית ותכנית עבודתה הינם סבירים בנסיבות העניין, ויש בהם כדי להגשים את מטרות הביקורת הפנימית בקבוצה.

שכר רואי החשבון המבקרים (א)(ב)(ג)

המאוחד		הבנק	
2018	2017	2018	2017
באלפי ש"ח			
עבור פעולות הביקורת: ^(ד)			
רואי החשבון המבקרים המשותפים	19,340	20,635	10,372
רואי חשבון מבקרים אחרים	192	306	-
סך הכל	19,532	20,941	10,372
עבור שירותים הקשורים לביקורת: ^(ה)			
רואי החשבון המבקרים המשותפים	3,635	3,602	3,098
רואי חשבון מבקרים אחרים	-	-	-
עבור שירותי המס: ^(ה)			
רואי החשבון המבקרים המשותפים	3,389	2,279	441
רואי חשבון מבקרים אחרים	315	295	-
עבור שירותים אחרים:			
רואי החשבון המבקרים המשותפים	7,468	3,925	6,471
רואי חשבון מבקרים אחרים	1,001	1,269	-
סך הכל	15,808	11,370	10,010
סך הכל שכר של רואי חשבון מבקרים	35,340	32,311	20,382
			18,347

- א. דיווח של הדירקטוריון לאסיפה הכללית השנתית על שכר רואה החשבון המבקר בעבור פעולות הביקורת ועבור שירותים נוספים לביקורת, לפי סעיפים 165 ו-167 לחוק החברות, התשנ"ט-1999.
- ב. שכר רואה החשבון המבקר כולל תשלומים לשותפויות ולתאגידים בשליטתם וכן כולל תשלומים על פי חוק מע"מ.
- ג. כולל שכר ששולם ושכר שנצבר.
- ד. ביקורת דוחות כספיים שנתיים וסקירת דוחות ביניים.
- ה. כולל ביקורת דוחות התאמה למס, דיוני שומות וייעוץ מס.
- ו. Audit related fees, כולל בעיקר: תשקיפים, אישורים מיוחדים, מכתבי נוחות וטפסים או דוחות לרשויות הדורשים את חתימתו של רואה החשבון.

מדיניות תגמול נושאי משרה

מדיניות תגמול נושאי משרה בבנק בגין חלק משנת 2016 ובגין השנים 2017, 2018 ו-2019

ביום 3 בנובמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של הבנק מדיניות תגמול לנושאי המשרה בבנק שחלה מיום 12 באוקטובר 2016 ועד לתום שנת 2019 (להלן: "מדיניות התגמול"). מדיניות התגמול מושתתת על הוראות תיקון 20 לחוק החברות לעניין תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה בבנק, על הקבוע בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי ועל הוראות חוק תגמול נושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 (להלן: "חוק מגבלת התגמול").

במדיניות התגמול נקבעה המסגרת לתגמול נושאי המשרה בבנק והיא כוללת, בין היתר, התייחסות לרכיבי התגמול הקבוע שהינו התגמול העיקרי לנושאי המשרה, הכולל משכורת קבועה, זכויות סוציאליות, תנאים נלווים למשכורת ותנאי פרישה וסיום העסקה, וכן, לרכיבי תגמול משתנה הכוללים כל תגמול שאינו קבוע ובכלל זה: מענק שנתי מדיד מותנה ביצועים; מענק אישי איכותי; ומענק מיוחד בגין אירועים מיוחדים. יו"ר הדירקטוריון והמנכ"ל הראשי של הבנק, לא יהיו זכאים למענק שנתי משתנה, אולם יכול שיהיו זכאים לתשלום נוסף - רכיב קבוע בגינו לא יבוצעו הפרשות סוציאליות (למעט הפרשות על פי דין) בסכום השווה לפער שבין התגמול המקסימאלי שניתן יהיה לשלם על פי דין לבין עלות העסקתם השוטפת.

סך המענקים המשתנים לנושא משרה הוגבל בתקרה של 6 משכורות חודשיות בשנה (ובנוסף משכורת אחת כמענק מיוחד), כאשר לדירקטוריון הבנק, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת, הסמכות להפחית את המענק השנתי המדיד, המותנה בביצועים, בהתאם לשיקול דעתו. כמו כן, נקבע במדיניות התגמול, בהתאם להוראה 301A, מנגנון השבת מענקים משתנים, לרבות קריטריונים להשבה, נסיבות הפעלת מנגנון ההשבה ותקופת ההשבה.

עוד נקבעו במסגרת מדיניות התגמול הסדרי דחיית תשלומי המענק המשתנה לנושאי המשרה והתנאים לתשלום מענקים שנדחו.

כמו כן, כוללת מדיניות התגמול הוראות לעניין השמירה על זכויות שנצברו עבור תקופת העסקה שקדמה ליום 12 באוקטובר 2016 (מועד סיום תקופת המעבר של חוק מגבלת התגמול), לרבות זכויות שישולמו בעת פרישה (כגון: פיצויים מוגדלים, פנסיה מוקדמת ופנסיה זקנה תקציבית) וכן הוראות לעניין אפשרות הקפאת זכויות כאמור והפקדתם בקופה חיצונית, אשר תשלם את הזכויות שנצברו במועד שייקבע לכך.

למידע נוסף לגבי מדיניות התגמול, ראה דוח זימון האסיפה הכללית המיוחדת של הבנק אשר פורסם ביום 21 באוקטובר 2016 (אסמכתא: 01-2016-066408) וכן [ביאור 23ה](#).

למידע בנוגע לעדכון תנאי ההעסקה של יו"ר הדירקטוריון ושל המנכ"ל הראשי ראה בדוח הכספי, [ביאור 23ב](#).

שכר נושאי משרה בכירה

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018

להלן פירוט ההטבות והסכומים ששולמו או שנרשמו בגינם הפרשות לשנים 2018 ו-2017, ליושב ראש הדירקטוריון ולמקבלי השכר הגבוה ביותר מבין נושאי המשרה הבכירים בקבוצה. ההטבות המפורטות להלן אינן כוללות הטבות בגין שירותים בנקאיים, הניתנות לעובדים בבנק כגון: הטבות בריבית בגין פיקדונות כספיים בבנק, הטבות בריבית בגין משכנתאות, הנחות או פטורים מעמלות בגין שירותים בנקאיים הניתנים על ידי הבנק וכיוצ"ב. סכומי ההטבות בגין שירותים בנקאיים כאמור לגבי כל אחד ממקבלי התגמול, אינם מהותיים. ללקוחות פרטיים מסויימים של הבנק, לרבות ללקוחות הכלולים בהסדרים בין הבנק לבין קבוצות עובדים, ניתנות מעת לעת הטבות דומות לאלה הניתנות לעובדי הבנק ואף כאלו העולות עליהן.

שנת 2018						
פרטי מקבל התגמול ⁽¹⁾		תגמולים בעבור שירותים				תגמולים אחרים
שם	תפקיד	שיעור החזקה בהון הבנק	משכורת	מענקים ⁽⁵⁾	הפרשות סוציאליות ⁽³⁾	שווי הטבה ⁽⁴⁾ סך הכל ⁽²⁾
			(באלפי ש"ח)			
			%			
מר דוד ברודט ⁽⁷⁾	יו"ר הדירקטוריון	0.014	2,625	-	400	87
גב' רקפת רוסק עמינח ⁽⁶⁾	מנכ"ל ראשי	0.030	2,627	-	462	34
מר אבנר מנדלסון ⁽¹⁴⁾	מנכ"ל בנק לאומי ארה"ב	-	1,874	3,388	638	2,303
מר שון מגאן ⁽¹⁵⁾	מנהל בנקאות מסחרית בבנק לאומי ארה"ב	-	1,687	2,435	244	758
מר דאקורי ראג'ה ⁽¹⁷⁾	סמנכ"ל כספים ותפעול בבנק לאומי ארה"ב	-	1,687	2,341	261	-
מר ירון בלון ⁽¹⁶⁾	מנכ"ל לאומי פרטנרס (לשעבר) ויו"ר דירקטוריון לאומי קארד	0.012	1,552	2,233	631	132
מר רונן אגסי ⁽⁹⁾⁽⁸⁾	סמנכ"ל בכיר, ראש חטיבת שוקי הון ויו"ר דירקטוריון לאומי פרטנרס	0.001	1,539	986	293	144
מר שי בסון ⁽¹⁰⁾⁽⁸⁾	סמנכ"ל בכיר, ראש חטיבת לאומי טכנולוגיות	0.001	1,533	1,018	286	118
מר חנן פרידמן ⁽¹¹⁾	סמנכ"ל בכיר, ראש חטיבת אסטרטגיה ורגולציה	0.004	1,599	797	300	93
מר עומר זיו ⁽¹²⁾⁽⁸⁾	סמנכ"ל בכיר, ראש החטיבה הפיננסית	0.001	1,508	691	392	153

- היקף המשרה של מקבלי התגמול הינו 100%.
- לא כולל מס שכר. כולל הפרשות לתגמולים ולפיצויי פיטורים על פי דין למר דוד ברודט בסך 377 אלפי ש"ח, לגב' רקפת רוסק עמינח בסך 388 אלפי ש"ח, למר רונן אגסי בסך 227 אלפי ש"ח, למר שי בסון בסך 220 אלפי ש"ח, למר חנן פרידמן בסך 234 אלפי ש"ח ולמר עומר זיו בסך 227 אלפי ש"ח.
- הפרשות סוציאליות כוללות הפרשות לפיצויים, תגמולים, פנסיה (לרבות הסדר "פנסיה תקציבית" שחל על עובדים ותיקים ונושאי משרה ותיקים בבנק - לפרטים ראה [ביאור 1.א.23](#)). קרן השתלמות וביטוח לאומי וכן השלמת העתודות בגין הנ"ל עקב שינויים בשכר בתקופת הדוח. לעובדים הבכירים של הבנק, חוזי עבודה אישיים ומיוחדים עם הבנק. לפרטים לעניין תנאי הפרישה של הבכירים וזכאות להודעה מוקדמת בעת סיום יחסי עבודה - ראה [ביאור 1.ב.23](#).
- מובהר כי החל מיום 1 בינואר 2018, עלות העסקת נושאי המשרה, אינה כוללת עוד את עלות הריבית השוטפת הנזקפת כל שנה לדוח רווח והפסד של הבנק עקב היוון ההתחייבויות של הבנק כלפי העובד וכן הריבית בגין קיצור תקופת ההתחייבות (רכיב הריבית אשר עבר על פי תקני החשבונאות מהוצאות שכר להוצאות תפעוליות).
- שווי הטבה הכולל, בין היתר, רכב והוצאות טלפון.

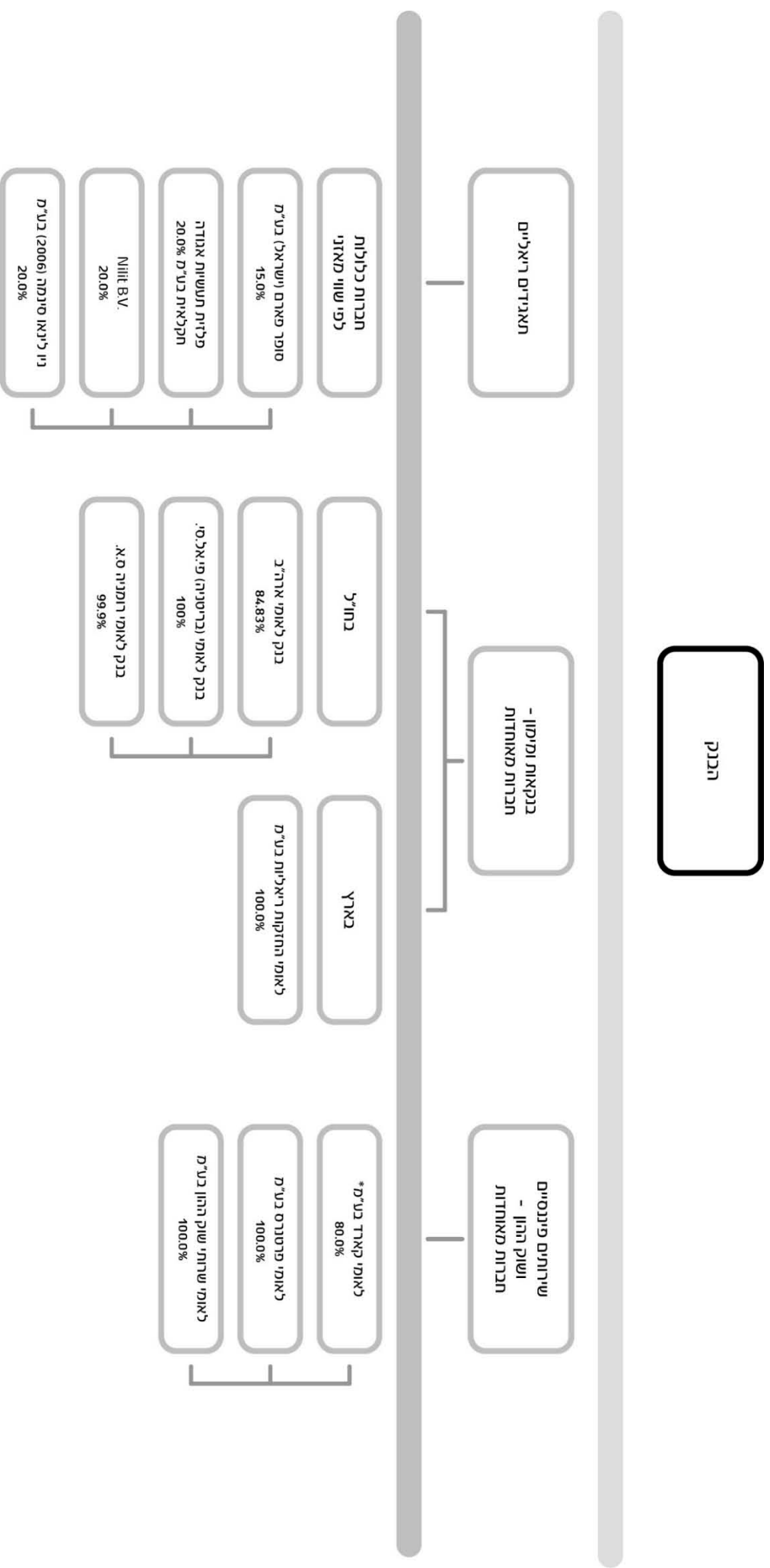
5. לפרטים לעניין זכאות הבכירים בבנק למענקים בהתאם למדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק ראה [ביאור 2.3.ה](#).
6. גב' רקפת רוסק-עמינח מכהנת כמנכ"ל ראשי של הבנק החל מיום 1 במאי 2012.
- ביום 3 בנובמבר 2016, אישרה האסיפה הכללית של הבנק את תנאי הכהונה וההעסקה של המנכ"ל הראשי של הבנק, בהתאם למדיניות התגמול של הבנק. תנאי הכהונה וההעסקה של המנכ"ל מותאמים לקבוע בחוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), תשע"ו-2016 (להלן: "**חוק מגבלת התגמול**"), והם כוללים רכיב תגמול קבוע המשלים לתגמול המקסימלי האפשרי בבנק על פי חוק מגבלת התגמול. בהתאם לתנאי הכהונה וההעסקה של המנכ"ל הראשי, היא אינה זכאית למענק שנתי משתנה.
- בתקופת הדוח רכשה המנכ"ל הראשי ממדינת ישראל מניות של הבנק במסגרת מתאר לעובדים שפורסם על ידי הבנק ביום 20 בנובמבר 2018 (אסמכתא: 111390-01-2018). לפרטים נוספים ראה פרק [השליטה בבנק](#).
- בתקופת הדוח נרשמה הוצאה שאינה כלולה בטבלה לעיל, בגין זכויות עבר להן היתה זכאית המנכ"ל הראשי, בסך של 81 אלפי ש"ח (בגין רכישת מניות המדינה ובקשר עם הבשלת יחידות PSU שהוקצו לה בעבר בהתאם למדיניות התגמול של הבנק).
- לפירוט תנאי ההעסקה של המנכ"ל הראשי ראה [ביאור 2.3.ב.2](#). ודיווח מיידי של הבנק על כינוס אסיפה כללית מיום 21 באוקטובר 2016 (מס' אסמכתא: 066408-01-2016).
7. ביום 3 בנובמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, את תנאי הכהונה והעסקה של יו"ר הדירקטוריון של הבנק, בהתאם למדיניות התגמול של הבנק. תנאי הכהונה וההעסקה של יו"ר הדירקטוריון מותאמים לקבוע בחוק מגבלת התגמול והם כוללים רכיב תגמול קבוע המשלים לתגמול המקסימלי האפשרי בבנק על פי חוק מגבלת התגמול.
- בהתאם לתנאי הכהונה של יו"ר הדירקטוריון הוא זכאי לתגמול קבוע בלבד ולתנאים סוציאליים והוצאות נלוות, כמקובל לנושאי משרה בבנק.
- בתקופת הדוח היה זכאי יו"ר הדירקטוריון לרכוש ממדינת ישראל מניות של הבנק במסגרת מתאר לעובדים שפורסם על ידי הבנק ביום 20 בנובמבר 2018 (אסמכתא: 111390-01-2018). לפרטים נוספים ראה פרק [השליטה בבנק](#). הצעת המניות ליו"ר הדירקטוריון כאמור, כפופה גם לאישור האסיפה הכללית, שטרם נתקבל.
- בנוסף, בתקופת הדוח נרשמה הוצאה שאינה כלולה בטבלה לעיל, בגין זכויות עבר להן היה זכאי יו"ר הדירקטוריון בקשר עם הבשלת יחידות PSU שהוקצו לו בעבר בהתאם למדיניות התגמול של הבנק, בסך של כ-20 אלפי ש"ח.
- לפירוט תנאי ההעסקה של יו"ר הדירקטוריון ראה [ביאור 2.3.ב.3](#). ודיווח מיידי של הבנק על כינוס אסיפה כללית מיום 21 באוקטובר 2016 (מס' אסמכתא: 066408-01-2016).
8. בתקופת הדוח רכשו עובדי הבנק ובכלל זה חברי הנהלת הבנק ממדינת ישראל מניות של הבנק במסגרת מתאר לעובדים שפורסם על ידי הבנק ביום 20 בנובמבר 2018 (אסמכתא: 111390-01-2018). לפרטים נוספים ראו פרק [השליטה בבנק](#).
9. מר רונן אגסי מכהן כחבר הנהלה, והחל מיום 16 באפריל 2017, בתפקיד ראש החטיבה לשוקי הון בבנק. עוד מכהן מר אגסי כיו"ר דירקטוריון לאומי פרטנרס. תנאי הכהונה וההעסקה של מר רונן אגסי הינם בהתאם למדיניות התגמול של הבנק ולקבוע בחוק מגבלת התגמול. המענקים למר רונן אגסי כמפורט בטבלה לעיל כוללים חלק ממענק חתימה שניתן לו בגין שנת עבודתו הראשונה בבנק.
10. מר שי בסון מכהן כחבר הנהלה, והחל מיום 1 בספטמבר 2017, בתפקיד ראש חטיבת לאומי טכנולוגיות (CIO) בבנק. תנאי הכהונה והעסקה של מר שי בסון הינם בהתאם למדיניות התגמול של הבנק ולקבוע בחוק מגבלת התגמול. המענקים למר שי בסון כמפורט בטבלה לעיל כוללים חלק ממענק חתימה שניתן לו בגין שנת עבודתו הראשונה בבנק.
11. מר חנן פרידמן מכהן כחבר הנהלה בבנק. עד ליום 1 ביוני 2017, כיהן מר פרידמן כיועץ המשפטי הראשי וראש חטיבת הייעוץ המשפטי של הבנק, והחל ממועד זה מכהן מר פרידמן בתפקיד ראש חטיבת אסטרטגיה ורגולציה בבנק. תנאי הכהונה והעסקה של מר פרידמן הינם בהתאם למדיניות התגמול של הבנק ולקבוע בחוק מגבלת התגמול. בתקופת הדוח רכש מר פרידמן ממדינת ישראל מניות של הבנק במסגרת מתאר לעובדים שפורסם על ידי הבנק ביום 20 בנובמבר 2018 (אסמכתא: 111390-01-2018). לפרטים נוספים ראו פרק [השליטה בבנק](#).
- בתקופת הדוח נרשמה הוצאה שאינה כלולה בטבלה לעיל, בגין זכויות עבר, להן היה זכאי מר פרידמן (בגין רכישת מניות המדינה ובקשר עם הבשלת יחידות PSU שהוקצו לו בעבר בהתאם למדיניות התגמול של הבנק).

12. מר עומר זיו מכהן כחבר הנהלה בבנק, והחל מיום 16 באוגוסט 2016, בתפקיד ראש החטיבה הפיננסית בבנק. תנאי הכהונה וההעסקה של מר זיו הינם בהתאם למדיניות התגמול של הבנק ולקבוע בחוק מגבלת התגמול. בתקופת הדוח נרשמה הוצאה בסכום מאד זניח, שאינה כלולה בטבלה לעיל, בגין זכויות עבר להן היה זכאי מר זיו בקשר עם הבשלת יחידות PSU שהוקצו לו בעבר בהתאם למדיניות התגמול של הבנק.
13. לפרטים נוספים בדבר תנאי הכהונה וההעסקה של חברי הנהלה בבנק, לרבות מדיניות תגמול, תנאי פרישה ומענקים ראה [כ"אור 23](#).
14. מר אבנר מנדלסון מכהן כמנכ"ל בנק לאומי ארה"ב, חברה בת בבעלות ובשליטה מלאה של הבנק, החל מיום 1 בספטמבר 2013. השכר השוטף והמענקים למר מנדלסון כמפורט בטבלה לעיל נקבעו בהתאם למדיניות התגמול של לאומי ארה"ב ובהתאם למקובל לגבי שכר מנכ"לים של בנקים בגודל ופעילות דומים בארצות-הברית. שכרו של מר מנדלסון כולל גם הוצאות נלוות נוספות כגון שכר דירה וגילום הוצאות אלו.
15. מר שון מגאן מכהן כמנהל בנקאות מסחרית בבנק לאומי ארה"ב, חברה בת בבעלות ובשליטה מלאה של הבנק. השכר השוטף והמענקים למר מגאן כמפורט בטבלה לעיל נקבעו בהתאם למדיניות התגמול של לאומי ארה"ב.
16. מר ירון בלוך כיהן בשנת 2018 כמנכ"ל לאומי פרטנרס, חברה בת בבעלות ובשליטה מלאה של הבנק וכיו"ר לאומי קארד. ביום 31 בדצמבר 2018, סיים מר בלוך את תפקידו כמנכ"ל לאומי פרטנרס. המענק השנתי למר בלוך, כמפורט בטבלה לעיל, אושר על ידי ועדת התגמול ודירקטוריון לאומי פרטנרס, וזאת בהתאם לקבוע בהסכם העסקתו ועל פי מדיניות התגמול לנושאי משרה בלאומי פרטנרס.
17. מר דאקורי ראג'ה מכהן כסמנכ"ל כספים ותפעול בבנק לאומי ארה"ב, חברה בת בבעלות ובשליטה מלאה של הבנק. השכר השוטף והמענקים למר ראג'ה כמפורט בטבלה לעיל נקבעו בהתאם למדיניות התגמול של לאומי ארה"ב.
18. הלוואות שניתנו בתנאי הטבה, ככל שניתנו, ניתנו בתנאים המקובלים לכלל העובדים בבנק וסכומיהן נקבעו על פי קריטריונים אחידים. ההלוואות הנ"ל הסתכמו בסכומים מאוד זניחים (אלפי ש"ח בודדים) ולכן לא הוצגו בטבלה.
19. דירקטורים ונושאי משרה אחרים בוטחו על ידי הבנק במסגרת פוליסות ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה אחרים בבנק ובחברות מוחזקות. פרמיית הביטוח היחסית אינה כלולה בטבלאות דלעיל בהיותה זניחה. סך כל הפרמיה הסתכמה ב-6,237 אלפי ש"ח, והיא מתייחסת לכלל נושאי המשרה בקבוצה המבוטחת.
20. הדירקטוריון סבור, לאחר שקיים דיונים, כיכל הסברים וחומר רקע מתאים ורלבנטי, ובחן את התגמולים, בשים לב לפעילות הבנק והקבוצה ותוצאותיהם בשנת 2018 ובשים לב למדיניות תגמול הבנק הקבוצתית ומדיניות התגמול בחברות הקבוצה, וכן לפועלו ולתפקודו של כל בכיר בבנק או בקבוצה, כי התגמול לבכירים הנ"ל כמפורט בטבלה ובהסברים לעיל, מהווה תגמול שלבטח אינו עולה על התגמול הסביר וההוגן בנסיבות העניין, בשים לב לתרומה של כל אחד מנושאי המשרה כאמור לתוצאות הפעילות של הבנק והתגמול כאמור הינו לטובת הבנק.

שנת 2017						
פרטי מקבל התגמול		תגמולים בעבור שירותים				תגמולים אחרים
שם	תפקיד	שיעור החזקה בהון הבנק	משכורת (באלפי ש"ח)	מענקים	הפרשות סוציאליות	שווי הטבה
סך הכל		%				
מר דוד ברודט	יו"ר הדירקטוריון	0.011	2,413	-	368	87
גב' רקפת רוסק עמינח	מנכ"ל ראשי	0.025	2,411	-	430	38
מר אבנר מנדלסון	מנכ"ל בנק לאומי ארה"ב	-	1,734	3,857	436	1,953
מר שון מגאן	מנהל בנקאות מסחרית בבנק לאומי ארה"ב	-	1,560	2,774	204	871
מר ירון בלור	מנכ"ל לאומי פרטנרס ויו"ר דירקטוריון לאומי קארד	-	1,549	2,231	406	124
מר גיל קרני	מנכ"ל לאומי בריטניה	-	897	1,389	1,085	836
גב' הילה ערן זיק	ראש חטיבת משאבי אנוש	0.006	1,237	414	951	103
מר שמוליק ארבבל	ראש המערך המסחרי בחטיבה העסקית והמסחרית	0.006	1,008	465	605	108
גב' שרון גור	מבקרת פנימית ראשית וראש חטיבת הביקורת הפנימית	0.008	948	435	634	101
גב' בשמת בן צבי	מנהלת סיכונים ראשית וראש חטיבת ניהול סיכונים	0.004	1,153	525	296	86

לפרטים והסברים אודות שכר ותנאי הכהונה של נושאי המשרה המפורטים בטבלה לעיל בגין שנת 2017, ראה פרק ["שכר נושא משרה בכירה" בדוח הכספי של הבנק לשנת 2017 \(החל מעמוד 288\)](#).

להלן מרשימים חברות מוחזקות עיקריות והשקעות של הבנק



* כענין לאומי קארד ראה פרק [תכונות מוחזקות עיקריות](#), לאומי קארד.

השליטה בבנק

החל מיום 24 במרס 2012 מוגדר הבנק, על פי הקבוע בדין, כתאגיד בנקאי ללא גרעין שליטה ואין בעל מניות המוגדר כבעל שליטה בבנק.

מכירת מניות בנק לאומי המוחזקות על ידי המדינה

בהודעה של ועדת הכספים של הכנסת מיום 16 ביולי 2018 נאמר כי ועדת הכספים של הכנסת אישרה ביום 16 ביולי 2018 את מכירת יתרת מניות בנק לאומי המוחזקות בידי המדינה. עוד נאמר בהודעה, כי החשב הכללי במשרד האוצר הצהיר כי במסגרת המכירה תעמוד המדינה בהתחייבותיה כלפי עובדי הבנק לעניין העמדת אופציית מכירה של 10% מהמניות הנמכרות לעובדי בנק לאומי ב-25% הנחה. ביום 5 בספטמבר 2018, קיבל הבנק הודעה ממשרד האוצר על השלמת העסקה למכירת 81,037,614 מניות רגילות בנות 1.00 ש"ח ע.ג. כל אחת של הבנק שהוחזקו על ידי המדינה ל-Citigroup Global Markets Limited, במחיר של 23.38 ש"ח למניה, בתמורה כוללת של 1,894,659,415 ש"ח. לאחר המכירה, יוותרו בידי המדינה 7,793,155 מניות רגילות בנות 1.00 ש"ח ע.ג. כל אחת של הבנק, המיועדות למכירה לעובדים. בהתאם לכך, ביום 5 בספטמבר 2018, ממשלת ישראל בשם מדינת ישראל, חדלה להיות בעלת עניין בבנק. זכאות עובדי הבנק לרכוש את מניות הבנק שנותרו בידי המדינה הינה בהתאם להסכמים בעניין הפרטת הבנק משנת 2006 המקנים לעובדי הבנק את הזכות לרכוש מהמדינה חלק מהחזקותיה במקרה של מכירת החזקות המדינה בבנק, בהנחה של 25%.

בהמשך לכך, ביום 20 בנובמבר 2018, פורסם מתאר להצעה על ידי מדינת ישראל לעובדי הבנק בהתאם לסעיף 15(ב1) לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 ולתקנות ניירות ערך (פרטי מתאר הצעת ניירות ערך לעובדים), התש"ס-2000 של עד 7,793,155 מניות רגילות של הבנק, רשומות על שם, בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת, המוצעות למשתתפים. ביום 25 בדצמבר 2018 בוצעה רכישה של 7,773,055 מניות על ידי עובדי הבנק, כולל נושאי משרה בבנק (לא כולל יו"ר הדירקטוריון - למידע נוסף ראה להלן) במחיר של 17.3188 ש"ח. המניות הנרכשות כאמור הינן חסומות לתקופה של שנתיים החל מהמועד הקובע, כהגדרתו במתאר (מועד הפקדת המניות הנרכשות בידי הנאמן), דהיינו עד ליום 25 בדצמבר 2020. במסגרת ההצעה של מדינת ישראל לעובדי הבנק, כמפורט במתאר, הוצעו ליו"ר הדירקטוריון 12,364 מניות של הבנק, בכפוף לאישור האסיפה הכללית של בעלי המניות של הבנק בהתאם לסעיף 273 לחוק החברות. הצעת המניות ליו"ר הדירקטוריון כאמור תובא לאישור במסגרת האסיפה הכללית השנתית של הבנק לשנת 2019, אשר צפויה להתכנס באמצע שנת 2019.

למידע נוסף ראה דיווחים מיוחדים מיום 5 בספטמבר 2018 (מס' אסמכתא: 2018-01-085491, 2018-01-085455 ו-2018-01-084993) מיום 20 בנובמבר 2018 (אסמכתא: 2018-01-11390) ומיום 25 בדצמבר 2018 (אסמכתא: 2018-01-126747).

למידע מעודכן לגבי החזקות בעלי עניין בבנק נכון ליום 31 בדצמבר 2018, ראה דוח מיידי על מצבת החזקות בעלי עניין ונושאי משרה בכירה מיום 7 בינואר 2019 (אסמכתא: 2019-01-003360). כן, ראה דיווח מיידי בעניין רשימת בעלי אמצעי שליטה מהותי בבנק ליום 31 במרס 2018 מיום 10 באפריל 2018 (אסמכתא: 2018-01-036136) ודיווח מיידי מיום 18 בפברואר 2019 אודות בעל מניות שחדל להיות בעל אמצעי שליטה מהותי בבנק (אסמכתא: 2019-01-014296).

אסיפה כללית שנתית ובחירת דירקטורים

בהמשך להחלטת דירקטוריון הבנק מיום 25 במרס 2018, ביום 26 במרס 2018, פורסם דיווח מיידי אודות הכוונה לכנס אסיפה כללית שנתית של בעלי מניות הבנק, אשר על סדר יומה צפויים להיכלל הנושאים הבאים: (1) דיון בדוחות הכספיים השנתיים; (2) מינוי רואי חשבון מבקרים והסמכה בנוגע לקביעת שכרם; (3) מינוי שני דירקטורים חיצוניים בהתאם לקבוע בהוראה 301 להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים (להלן: "דירקטור חיצוני", "הוראה 301") ו-(4) מינוי שני דירקטורים חיצוניים בהתאם לקבוע בחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "דח"צ", "חוק החברות").

למידע נוסף ראה דיווח מיידי מתקן בעניין הודעה מקדימה בדבר כוונה לזמן אסיפה כללית שנתית שעל סדר יומה מספר נושאים וביניהם מינוי דירקטורים שפורסם ביום 26 במרס 2018 (אסמכתא: 2018-01-029917). למידע נוסף בעניין הודעות על מועמדים לכהונת דירקטורים בבנק ראה דיווח מיידיים שפורסמו ביום 30 באפריל 2018, 10 ביוני 2018 ו-21 ביוני 2018 (מס' אסמכתאות: 2018-01-042874, 2018-01-049575 ו-2018-01-054690).

בהתאם לכך, באסיפה הכללית השנתית של הבנק אשר התכנסה ביום 4 באוקטובר 2018, הועמדו לבחירה 6 מועמדים אשר הוצעו על ידי הוועדה למינוי דירקטורים בתאגידים בנקאיים שמונתה לפי סעיף 36 לחוק הבנקאות (רישוי), תשמ"א-1981 ובהתאם לקבוע בסעיפים 11(א) ו-1(1) ו-(2) לפקודת הבנקאות, 1941, כדלקמן:

- 3 מועמדים לכהונה כדח"צים: 1. מר יורם גבאי; 2. גב' תמר גוטליב - דח"צית שסיימה תקופת כהונה ראשונה ביום 25 באוגוסט 2018 והועמדה לבחירה מחדש; ו-3. מר רפאל דניאלי; מתוך הרשימה הנ"ל נבחרו מר יורם גבאי וגב' תמר גוטליב לכהונה כדח"צים בבנק לתקופה של 3 שנים, בכפוף לאישור או העדר התנגדות המפקחת על הבנקים למינוי.
- 3 מועמדים לכהונה כדירקטורים חיצוניים: 1. ד"ר שמואל בן צבי - דירקטור חיצוני מכהן אשר הועמד לבחירה מחדש; 2. ד"ר יורם טורבוביץ; ו-3. מר אוהד מראני - דירקטור חיצוני שסיים תקופת כהונה ראשונה ביום 31 באוקטובר 2018 והועמד לבחירה מחדש; מתוך הרשימה הנ"ל נבחרו ד"ר שמואל בן צבי ומר אוהד מראני לכהן כדירקטורים חיצוניים לתקופה של 3 שנים, בכפוף לאישור או העדר התנגדות המפקחת על הבנקים למינוי.

כמו כן, באסיפה הכללית השנתית של הבנק הנ"ל הוצגו הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017. וכן הוחלט למנות מחדש את משרדי רואי החשבון סומך חייקין (KPMG) וקוסט פורר גבאי את קסירר (EY) כרו"ח מבקרים משותפים של הבנק, לתקופה שתחל ממועד אישור האסיפה הכללית השנתית הנוכחית ועד לתום האסיפה הכללית השנתית הבאה של הבנק ולהסמיך את דירקטוריון הבנק לקבוע את שכרם.

ד"ר שמואל בן צבי החל את כהונתו השנייה רטרואקטיבית ביום 29 ביולי 2018, לאחר קבלת אישור המפקחת על הבנקים למינוי.

למידע נוסף ראה פרק [שינויים בדירקטוריון](#).

הגב' תמר גוטליב החלה את כהונתה השנייה ביום 15 באוקטובר 2018, לאחר קבלת אישור המפקחת על הבנקים למינוי, כמפורט בדוח מידי מיום 15 באוקטובר 2018 (מספר אסמכתא: 2018-01-096549).

מר יורם גבאי החל את כהונתו הראשונה ביום 13 בנובמבר 2018, לאחר קבלת אישור על הבנקים למינוי, כמפורט בדוח מידי מיום 13 בנובמבר 2018 (אסמכתא: 2018-01-107886).

מר אוהד מראני החל את כהונתו השנייה ביום 1 בנובמבר 2018, לאחר קבלת אישור המפקחת על הבנקים למינוי, כמפורט בדוח מידי מיום 31 באוקטובר 2018 (מספר אסמכתא: 2018-01-102087).

למידע נוסף ראה פרק [שינויים בדירקטוריון](#), וכן בדיווח מידי של הבנק מיום 28 באוגוסט 2018 אודות כינוס אסיפה כללית שנתית (מספר אסמכתא: 2018-01-081873) ובדיווח מידי מתקן של הבנק מיום 7 באוקטובר 2018 אודות תוצאות האסיפה הכללית (מספר אסמכתא: 2018-01-092817), שהמידע המפורט בהם בעניין זה, מובא כאן על דרך ההפניה.

דוח הערכת סיכון ממשל תאגידי

לבקשת הבנק, במהלך החודשים ינואר עד מאי 2018 ביצעה חברת אנטרופי יעוץ ממשל תאגידי בע"מ (להלן: "אנטרופי") דוח הערכת סיכון ממשל תאגידי לבנק (להלן: "הסקר"). מטרת הסקר הינן בחינה והערכה של מרכיבי הממשל התאגידי בבנק, ובכלל זה אומדן פערים, ככל שקיימים, בהתחשב באופיו, פעילותו, צרכיו הייחודיים, פרקטיקה נוהגת וכללים מקובלים (Best Practice) וגיבוש המלצות ענייניות לצמצום פערים אלו והקטנת החשיפות הנובעות מכך.

תוצאות הסקר הוצגו בפני דירקטוריון הבנק לאחר תקופת הדוח. תוצאות הסקר קובעות, כי איכות הממשל התאגידי של הבנק עומדת על **ADVANCED**. דירוג **ADVANCED** הינו מהדירוגים הגבוהים בסרגל הדירוג של אנטרופי, ונכון למועד ביצוע הסקירה, הציון שקיבל הממשל התאגידי של הבנק במודל הינו הגבוה ביותר גם ביחס לכלל החברות הציבוריות הנסחרות בבורסה בתל אביב וגם ביחס לענף הבנקאות. בהתאם למתודולוגיית אנטרופי, ציון **ADVANCED**, מציב את הבנק בסיכון נמוך להתממשות כשלי ממשל תאגידי.

רכוש קבוע ומתקנים

בניינים וציוד - העלות המופחתת של בניינים וציוד הסתכמה ב-31 בדצמבר 2018 בסך 2.9 מיליארד ש"ח, בדומה לאשתקד.

ההשקעות בבניינים וציוד ליום 31 בדצמבר 2018 הינן כדלהלן:

עלות	פחת שנצבר	יתרה להפחתה	
31 בדצמבר			
2018			2017
במיליוני ש"ח			
בניינים ומקרקעין	3,009	1,741	1,268
ציוד, ריהוט וכלי רכב	3,647	2,801	846
תוכנות	4,515	3,776	739
סך הכל	11,171	8,318	2,853
			2,986

בניינים וציוד אלה משמשים בעיקר לפעילות הקבוצה. בניינים שאינם בשימוש הקבוצה והמושכרים לגורמים מחוץ לקבוצה הכלולים במאזן המאוחד ליום 31 בדצמבר 2018 מסתכמים בסך 40 מיליון ש"ח.

נדל"ן

מרבית שטחי המבנים בהם מתנהלים עסקי הקבוצה בישראל הינם בבעלות הבנק או בבעלות חברות-בנות. מרבית הנכסים בהם מתנהלים עסקי הקבוצה בחו"ל הינם בשכירות.

להלן נתונים בדבר התפלגות שטחי הבנק, בנייני בנק בע"מ ולין סיטי סנטר בע"מ:

ליום 31 בדצמבר		
2018	2017	
באלפי מ"ר		
בעלות	223	235
שכירות	99	104
סך הכל	322	339

מערכות מידע

לבנק לאומי יש שני מרכזי מחשוב עיקריים: הראשון בקרית התקשוב בלוד והשני בתל אביב. כמו כן קיים עותק שלישי של המידע הנשמר באזור ירושלים.

מרכז המחשבים של הבנק בלוד הינו מתקן תת קרקעי המוגן ברמה מקובלת מפני פגיעת רקטות, לוחמה ביולוגית, כימית ורעידות אדמה. המתקן נבנה בטכנולוגיות מתקדמות המאפשרות תפעול שוטף ברמה גבוהה ותפקוד עצמאי בשעת חירום. התשתיות במרכז המחשבים הינן ברמת שרידות ויתירות המקבילות, להבנת הבנק, לרמת TIER3 ובהתאם לתקנים שונים.

לבנק לאומי שני מחשבי Mainframe לשימוש מערכות הייצור, הפיתוח והתאוששות בחירום. מרכז המחשבים הראשי של מערך המשכנתאות ממוקם אף הוא בלוד ואתר הגיבוי שלו נמצא בתל-אביב.

אבטחת מידע בלאומי וההגנה בסייבר מתבססים על עקרון הסודיות הבנקאית חוקים והוראות שונים, כגון הוראות חוק הגנת הפרטיות ותקנותיו, הוראות חוק המחשבים, הוראות בנק ישראל ותקנים בינלאומיים מקובלים של אבטחת מידע וסייבר.

מתוקף הוראות אלה ולאור אסטרטגיה ומדיניות לאומי בתחום ניהול סיכונים סייבר, נגזרת פעילות ענפה. בתחום. הדגש הניתן בתחום זה הינו ליישום בקרות ומנגנוני אבטחת מידע צופות פני עתיד.

בעידן בו מתגברים האיומים מגורמי חוץ ופנים ארגוניים, נערך לאומי למתקפות מחשוב ופועל לגידור הסיכונים הנובעים ממתקפות סייבר למיניהן. בנוסף, לאומי פועל בתיאום עם הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל ובשיתוף המגזר הבנקאי, מערך הסייבר וה-CERT לאומי, לצורך חיזוק ההתמודדות מול איומי הסייבר.

התפעול והמחשוב של חברות הבת בארץ ובחו"ל הינו עצמאי, כאשר האחריות הניהולית והמקצועית היא של הנהלות חברות הבת והדירקטוריונים שלהן ובתאום עם אסטרטגית ה-IT של לאומי.

למידע בנוגע להסכם למתן שירותי מחשוב לבנק אגוד ראה פרק [הסכמים מהותיים](#).

בשנת 2018 השקיעה הקבוצה בציוד הכולל תוכנות כ-678 מיליון ש"ח לעומת 533 מיליון ש"ח בשנת 2017. התקציב הותאם לתמיכה ביעדים האסטרטגיים כפי שהוגדרו על ידי הנהלת הבנק.

בשנת 2018, התווספו המוצרים/השירותים הבאים:

- מסעות לקוח שיווקיים על בסיס מערכת שיווק רב-ערוצי המאפשרת שליחה של הודעות פרסונאליות ללקוחות בערוצי מייל, SMS ואפליקציה. ההודעות מכילות מסר ייחודי מותאם אישית, שפוגש את הלקוח בזמן ובערוץ הנכון. מסעות לקוח רב-ערוציים מופעלים עבור לקוחות קמעונאים של לאומי ועבור לקוחות פפר ובהמשך יופעלו לכל לקוחות הבנק.
- שיפור חווית לקוח בערוצי דיגיטל: בין היתר בוצע שדרוג לאפליקציית לאומי, ושדרוג חומרה ותוכנה של מכשירים אוטומטיים לצורך הרחבת סל השירותים ללקוח, יצירת ממשק משתמש מתקדם אחיד ושיפור זמינות ומהירות המכשירים.
- משכנתא דיגיטלית - הושק שירות חדשני וייחודי מסוגו במערכת הבנקאית, של הגשת בקשה למשכנתא בערוצי דיגיטל. השירות מאפשר ללקוחות להגיש בקשה ולקבל עליה אישור עקרוני ללא הגעה לסניף וללא שיחה טלפונית למוקד.
- באפליקציית לאומי הורחבה יכולת ההפקדה בשירות "חיסכון בטאצ'" למספר חסכונות במקביל ונוספה אפשרות לפרוס סכומי העברות למספר תשלומים.
- הופעל שירות חדשני לאומי ME - אפליקציה מתקדמת לניהול חכם של תקציב משפחה המאפשרת להורה מעקב אחר הוצאות הילדים על ידי הנפקת כרטיס נטען לילד ותורמת להתנהלות פיננסית נכונה של כל בני המשפחה.
- באתר לאומי טרייד הורחב המידע הזמין ללקוחות על נירות ערך זרים, בהיבט של תנועות בעלי עניין, נפתח ממשק ישיר לזירת ההנפקות של הבורסה בישראל והושקה פעולה חדשה ראשונה מסוגה בישראל - "הפקדה מרוכזת", המאפשרת רכישה של מניות, בפעולה אחת, על פי הפיזור הקיים בתיק הלקוח.
- הושקה מערכת לחברת VIDEA - חברה חדשנית לניהול דיגיטלי של תיקי השקעות, הפונה ללקוחות כל הבנקים.
- לאומי השיק שירות דיגיטלי חדשני עבור לקוחות המקבלים שירותי ייעוץ השקעות - Leumi Digital Advice. השירות מאפשר לקבל באמצעות דואר אלקטרוני או הודעה לטלפון נייד המלצות השקעה בניירות ערך בישראל ובחו"ל. ההמלצות נכתבות על ידי האנליסטים של בנק לאומי והן מותאמות ללקוח באופן אישי על פי הרכב התיק ורמת הסיכון שנקבעה עם יועץ ההשקעות. ההמלצות ניתנות לביצוע מידי באמצעות קישורית שנשלחת עם העצה, וזאת באופן פשוט וקל.
- ללקוחות העסקיים התווספו שירותים חדשים בדיגיטל כגון: העמדת הלוואה, ניהול מורשים וחומרים, ניהול המוטבים במקום אחד כולל הקמה של מספר מוטבים בהוראה אחת. כמו כן, הוספו כ-20 גופים ממשלתיים חדשים שניתן לבצע להם תשלומים במסגרת שירות לאומי PAY.

לפירוט נוסף ראה [ביאור 16](#).

נכסים לא מוחשיים

1. הבנק הוא בעל הזכויות היחיד בסימן "לאומי" ובלוגו העיצובי הנלווה אליו, בישראל, בתחום הבנקאות ושירותי המימון.
2. בנוסף, הקבוצה משתמשת לצורך פעילותה בשמות החברות ובלוגו שלהן, וכן בשמות שירותים ומוצרים, שחלקם נרשמו כסימן מסחר או כסימן שירות.
3. לקבוצה מאגרי מידע רשומים בהם נשמר, בין היתר, מידע על לקוחות, ספקים ועובדי לאומי, כאשר מיושמים אמצעים טכנולוגיים מתקדמים המיועדים לאבטח את פעילות הלקוחות ואת פעילותו העסקית של הבנק תוך צימצום הסיכונים הנובעים משימוש במערכות מידע.
4. לקבוצה זכויות קנין שונות וזכויות שימוש בתוכנות מחשב ובמערכות מידע שונות לצורך ניהול עסקיה, לרבות לצורך מתן שירותים ללקוחותיה.
5. לקבוצה נכסים לא מוחשיים ומוניטין מרכישת חברות. למידע נוסף ראה [ביאור 15](#).

משאבי אנוש

מצבה

בשנת 2018 ירדה מצבת משרות הקבוצה (ללא חברת לאומי קארד) ב-289 משרות, ירידה של כ-2.9% ביחס למצבת 2017. בממוצע שנתי ירדה מצבת משרות הקבוצה ב-393 משרות, ירידה של כ-3.8% ביחס לממוצע שנתי 2017. מצבת המשרות הנקודתית לסוף שנת 2018 מבטאת ירידה של 3,084 משרות (כ-24%) במהלך שבע שנים (ללא חברת לאומי קארד).

ממוצע משרות ^(א) שנתי		משרות ^(א) בסוף שנה		
2017	2018	2017	2018	
9,294	8,948	8,867	8,637	הבנק בארץ
296	269	303	275	חברות מאוחדות בארץ (וללא לאומי קארד)
9,590	9,217	9,170	8,912	סך כל הקבוצה בארץ
867	847	859	828	חברות מאוחדות בחו"ל ^(ב)
10,457	10,064	10,029	9,740	סך כל הקבוצה בארץ ובחו"ל
1,166 ^(ג)	1,144	1,198 ^(ג)	1,170	חברת לאומי קארד

(א) משרה - משרה מלאה לרבות שעות נוספות ספציפיות, שעות עבודה של עובדי לשכות שרות והעסקת עובדים חיצוניים.

(ב) כולל נציגויות בחו"ל.

(ג) הוצג מחדש בעקבות מיון הוצאות בגין כח אדם חיצוני.

מצבת משרות לפי מגזרי פעילות - גישת הנהלה

ממוצע משרות בשנת 2018		ממוצע משרות בשנת 2017		
ניהולי סגל	פקידים	ניהולי סגל	פקידים	
בנקאית:				
1,300	2,823	1,292	3,204	קמעונאות, פרימיום ובנקאות פרטית
142	312	125	364	משכנתאות
554	1,232	463	1,221	עסקים קטנים
1,996	4,367	1,880	4,789	סך הכל בנקאית
494	698	466	763	מסחרית
189	234	183	258	עסקית
103	127	126	123	נדל"ן
300	238	280	260	שוקי הון
96	106	82	84	אחר והתאמות
3,178	5,770	3,017	6,277	סך הכל בנק
180	1,233	203	1,297	חברות בנות בארץ
(118)	(1,026)	-	-	בניכוי ממוצע משרות המיוחס לחברות מוחזקות למכירה
485	362	471	396	חברות בנות בחו"ל
3,725	6,339	3,691	7,970	סך הכל

חישוב מספר המשרות על פי מגזרי הפעילות, מתבסס על ניהול מצבת המשרות על פי קווי העסקים העיקריים בבנק, בהתאמות שונות ועל סמך אומדנים. בחישוב מספר המשרות על פי מגזרי פעילות נלקחו בחשבון גם עובדי יחידות מטה המשרתים את כלל או חלק ממגזרי הפעילות בבנק.

השכלה

שיעור בעלי ההשכלה האקדמית בבנק נמצא במגמת עלייה הנובעת בעיקר מעזיבת עובדים שאינם אקדמאים, במסגרת מבצעי הפרישה שהתקיימו בשנים האחרונות.

שעור האקדמאים בבנק עמד בסוף שנת 2018 על 77.1% מכלל העובדים, בהשוואה ל-76.5% בשנת 2017, ו-73.5% בשנת 2016. שיעור האקדמאים בקרב אנשי הסגל הגיע בשנת 2018 ל-97.1%, בהשוואה ל-96.7% בשנת 2017 ו-96% בשנת 2016.

גיל וותק

הגיל הממוצע בבנק בסוף שנת 2018 היה 43.6 שנים, בהשוואה ל-43.3 בשנת 2017 ו-44.0 בשנת 2016. הוותק הממוצע בבנק בסוף שנת 2018 היה 16.0 שנים, בהשוואה ל-15.8 בשנת 2017 ו-17.0 בשנת 2016.

מערך התגמולים ומבנה השכר

מבנה השכר ורמת התגמול לעובדי הבנק מושפעים בעיקר מהסכמי העבודה הקיבוציים שקיימים בבנק. ככלל, התגמול השנתי הינו דיפרנציאלי ומבוסס בין היתר על דרגתו של העובד, רמת שכרו, התאמתו לתפקיד, תרומתו למערכת והערכת מנהליו.

זכויות עובדים

יחסי העבודה בין הבנק לעובדיו בישראל, למעט עובדים בעלי חוזה עבודה אישי, מושתתים בעיקרם על הסכם עבודה קיבוצי בסיסי הקרוי "חוקת עבודה" והסכמים קיבוציים והסדרים משלימים. תנאי העבודה של חברי הנהלת הבנק, עובדים בכירים ועובדים מסוימים אחרים, מוסדרים בחוזה עבודה אישיים, לפרטים נוספים ראה [ביאור 23](#).

עלות עבודה ושכר (בבנק)

2016	2017	2018	
באלפי ש"ח			
351.2	351.7	357.0	עלות למשרת עובד - (ללא בונוס)*
388.6	392.6	393.8	עלות למשרת עובד - (כולל בונוס)*
240.7	240.9	242.2	שכר למשרת עובד - (ללא בונוס)*
270.9	273.9	272.1	שכר למשרת עובד - (כולל בונוס)*

* עלות למשרת עובד אינה כוללת הוצאות פנסיה, עלויות פרישה מרצון, פיצויים רטר, מניות לעובדים, הסכם שכר קיבוצי, מענק הירתמות 2016, יובל, מחלה וגילום שכר לעובדי חו"ל.

למידה והכשרה

בעידן של שינויים ארגוניים תכופים, בהם נדרשים עובדי הבנק לשנות תפקיד לרכוש ידע או מיומנויות חדשות, וזאת במקביל לתהליכי התייעלות אינטנסיביים המלווים בפרישה מוגברת, תחומי ההדרכה, ניהול ושימור ידע הופכים למנופים מרכזיים בארגון. הנהלת הבנק שמה לה למטרה לתמוך ביחידות העסקיות ובהשגת יעדיהן בסביבה המשתנה, ולהעמיק ולהשקיע בפיתוח המקצועי של עובדי הבנק. במסגרת זו השתתפו עובדי לאומי בשנת 2018 ב-22,000 ימי למידה.

פעולות הלמידה בשנת 2018 התמקדו בחיזוק הידע המקצועי של העובדים והמנהלים, בדגש על תחומי הליכה הבנקאיים ופעילויות למידה ייעודיות התומכות בתהליכי שינוי ארגוניים. כל זאת בהתאם ליעדים העסקיים של הבנק. כמו כן, תמכה הלמידה בתהליכי פרישת עובדים בהיבטי שימור הידע וליווי הפורשים בדרכם החדשה. בנוסף, בשנת 2018 התחלנו בפיתוח ויישום של פעילויות למידה מבוססות דאטה דוגמת טרגט לרנינג במרכזי בנקאות.

למידה מבזרת

בשנת 2018 נמשכה מגמת העמקת הלמידה המבזרת בלאומי כחלק מתרבות הלמידה בארגון. בשנת 2018 תורגלו והוסמכו עובדי לאומי בכ-25 לומדות ציות ורגולציה. בסך הכל התקיימו בלאומי כ-12,500 ימי למידה "מבזרים" (למידה המתרחשת בסביבת העבודה), שהם כ-57% מסך ימי הלמידה לשנה זו.

צורכי למידה בראייה עתידית - Re-skilling

כחלק מיישום התכנית האסטרטגית של משאבי אנוש, הוקמה בשנת 2018 יחידה שמטרתה לקדם את מוכנות המשאב האנושי לצורכי הארגון בהיבטי מקצועות ומיומנויות נדרשים. במסגרת הערכות זו, הושק "Shift" - בית הספר למקצועות העתיד אשר מאפשר לעובדי הבנק לנהל את הקריירה שלהם וללמוד מקצוע חדש ונדרש המותאם לצורכי הארגון בעתיד. בשלב ראשון נפתחו 2 מסלולי הכשרה למקצועות דאטא אנליסט ומנהל מוצר דיגיטלי. יוזמה זו מייצרת הצעת ערך חדשנית לעובדים וערוץ משמעותי לצמצום פערים במוכנות העתידית של המשאב האנושי בבנק. בנוסף נעשים מהלכים להקניית מיומנויות נדרשות בבנקאות המשתנה כמו אוריינות דיגיטלית, אנגלית וניהול מבוסס נתונים.

ניהול ידע

במהלך השנה הושם דגש על ניהול ידע תומך ביצוע (מתן הידע הנדרש לעובד במהלך ביצוע תהליך העבודה), ייעול אפשרויות החיפוש, ומעבר לפלטפורמה חדשה המאפשרת הן פונקציונאליות משופרת והן נראות יותר אטרקטיבית. בין הפרויקטים המובילים ניתן למצוא את: הפורטל הארגוני החדש, אתרים המיועדים לתקשורת פנים ארגונית חוצת בנק, אתרים תומכי ביצוע ליחידות שונות, תמיכה ברגולציות חדשות ושימור ידע תוך טיובו והבנייתו לכדי ידע תומך ביצוע.

אחריות חברתית ומעורבות עובדים בקהילה

הנהלת לאומי רואה באחריות חברתית בכלל ובמעורבות עובדים בקהילה בפרט, ערוץ חשוב ומרכזי בצורך להשקיע בקהילה בה לאומי פועל. הפעילות החברתית באה לידי ביטוי בתקציב השקעה בקהילה של למעלה מ-38 מיליון ש"ח בשנת 2018 תוך החלטת דירקטוריון אף להגדיל תקציב זה בשנת 2019. בתוך כך לאומי מעודד את עובדיו לקחת חלק פעיל בפרויקטים התנדבותיים מגוונים.

במהלך שנת 2018, התנדבו למעלה מ-3,800 עובדים, מיחידות שונות בבנק בהיקף שהסתכם בלמעלה מ-39,000 שעות התנדבות.

פעילות הבנק מתבססת על רשת מובילים חברתיים בחטיבות הבנק, המונה כ-360 נציגים. העובדים, מכל רחבי הארץ, נרתמים לפעילויות מגוונות כאשר היקף מעגל ההשפעה הישיר של התנדבות העובדים מגיע לעשרות אלפי נהנים מידי שנה.

במקביל לפעילויות רבות אלה מיישם הבנק את חזון לאומי בחיזוק דור המחר על ידי חיבור אסטרטגי לעמותת "אחריו" – נוער מוביל שינוי, לוו"ש שנמשך מאז שנת 2002. העמותה פועלת לשילוב של בני נוער וצעירים בסיכון בחברה הישראלית, באמצעות חינוך לערכים, פיתוח מנהיגות ומתן כלים. העמותה מפעילה כ-400 מסגרות פעילות בפריסה ארצית, מתוכן גם קבוצות של "אחריו" באמונה בהם משתתף נוער חרדי. בארגון אחריי משתתפים כ-9,000 בני נוער בשנה מכלל המגזרים בחברה הישראלית, קבוצת לאומי היא התורמת המרכזית של העמותה ותומכת בפעילותה באופן נרחב; מתנדבי לאומי מלווים את החניכים באופן שוטף ובאירועי שיא ומנכ"ל הבנק עומדת בראש אגודת הידידים של העמותה. במסגרת שיתוף הפעולה, כ-1,000 עובדי לאומי התנדבו בעמותה בשנת 2018.

עמותות נוספות הנתמכות אסטרטגית על ידי לאומי הינן "עתידיים", "אתגרים", "לתת", "פעמונים", "שיעור אחר", "כוכבי המדבר" המצמיח מנהיגות בחברה הבדואית ועוד.

מינויים ופרישות

מינויים

מר **שמוליק ארבל**, ראש המערך לבנקאות מסחרית וחבר הנהלת הבנק, מונה לתפקיד ראש החטיבה העסקית החל מ-1 ביוני 2018.

פרישות

מר **קובי הבר**, ראש החטיבה העסקית מסחרית ויו"ר דירקטוריון לאומי טק, סיים את תפקידו ביום 31 במאי 2018, לאחר כ-10 שנות עבודה בלאומי.

מר **ירון בלור**, מנכ"ל לאומי פרטנרס ויו"ר דירקטוריון לאומי קארד יסיים את תפקידו כמנכ"ל לאומי פרטנרס וימשיך בתפקידו כיו"ר דירקטוריון לאומי קארד מטעם קרן ורבורג פינקוס אשר רכשה את החברה.

למידע נוסף ראה פרק [חברות מוחזקות עיקריות](#).

מבנה ארגוני

המבנה הארגוני בקבוצת לאומי מחולק לפי קווי עסקים וחטיבות מטה

להלן תיאור תחומי האחריות של קווי העסקים, הממוקדים בפלחי השוק השונים:

החטיבה הבנקאית מנהלת את פעילות הלקוחות הפרטיים והלקוחות המסחריים הקטנים, המקבלים את מכלול השירותים באמצעות מערך הסניפים, ומגוון ערוצי הפצה טכנולוגיים/ישירים. השרות והמוצרים מותאמים לכל מגזרי הלקוחות באופן דיפרנציאלי, על פי אופי פעילותם הבנקאית, מאפייניהם וצרכיהם הבנקאיים והשירותיים. החטיבה פועלת במבנה של קווי עסקים:

- **מערך עסקים קטנים** – אחראי על כלל פעילות לקוחות העסקים הקטנים (עסקים בינוניים וגדולים מטופלים בחטיבה העסקית – ראה להלן).
- **מערך בנקאות פרטית** – אחראי על פעילות הבנקאות הפרטית בארץ. הבנקאות הפרטית נועדה לתת שירות שמתאים ללקוחות עם עושר פיננסי גבוה ביותר.
- **מערך פרימיום** – אחראי על פעילות ושירותים ללקוחות בעלי עושר פיננסי גבוה.
- **מערך קמעונאות** – אחראי על פעילות ושירותים ללקוחות משקי בית ויחידים בשלב הצמיחה הפיננסית שלהם.

- במסגרת החטיבה הבנקאית פועל גם מערך לאומי למשכנתאות שאחראי על מוצר המשכנתאות לכלל לקוחות הבנק וכן ללקוחות של בנקים אחרים שנוטלים משכנתאות מבנק לאומי.
- החטיבה העסקית** מרכזת את כלל פעילות הלקוחות העסקיים (מלבד עסקים קטנים המנוהלים בחטיבה הבנקאית - ראה לעיל) ומספקת להם מגוון שירותים הכולל, בין היתר, מימון להון חוזר ומלאי, מימון פרויקטאלי ותכניות השקעה, פקטורינג, סחר ומימון בינ"ל, פעילות השקעות, עסקאות גידורים וכיו"ב. לקוחות החטיבה משויכים לארבעה קווי עסקים:
- **מערך עסקי** - המנהל את הפעילות הבנקאית של החברות העסקיות הגדולות במשק על בסיס התמחות ענפית וסינרגיה בין תחומים.
- **מערך מסחרי** - המנהל את פעילות החברות העסקיות הבינוניות (Middle Market) באמצעות סניפי עסקים בפרסה גיאוגרפית.
- **מערך בניה ונדל"ן** - מנהל את פעילות חברות הבניה, היזמים והקבלנים הגדולים במשק, תוך התמחות ומיומנות ספציפית בכל תחומי הנדל"ן במשק.
- **מערך לאומיטק** - מנהל את פעילות חברות ההייטק וקרנות הון-סיכון בקבוצה, תוך התמחות ומיומנות ספציפית בתעשיית הטכנולוגיה על כל מגזריה.
- חטיבת שוקי הון** אחראית על ניהול הנכסים הכספיים של הקבוצה במטבע מקומי ובמט"ח, ניהול הנוסטרו, פעילות חדר העסקות, פיתוח מוצרים פיננסיים חדשניים ומוצרי השקעה, ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, ניהול הנזילות, גיבוי מדיניות מחירים ומרווחים פיננסיים של הבנק, וריכוז שירותים תפעוליים לשוק ההון.
- להלן תחומי האחריות של חטיבות המטה המעניקות שירות לקווי העסקים¹:**
- חטיבה פיננסית** אחראית על ריכוז והכנת תכנית העבודה של הבנק, ניהול מרכזי הרווח והמדידה הפיננסית והניהולית, תכנון וניהול ההון של הקבוצה, הכנת תקציב ההוצאות של הבנק והמעקב לביצועו.
- חטיבת החשבונאות** אחראית על ניהול, פיתוח וקביעת הנהלים החשבונאיים בבנק, ניהול החשבונות בבנק, הכנת הדוחות הכספיים של הבנק ושל הקבוצה, הקשר עם בנק ישראל בכל הנושאים החשבונאיים והדיווחים בגינם.
- חטיבת משאבי אנוש** אחראית על גיבוש אסטרטגיית משאבי אנוש בבנק ויישומה, יחסי עבודה, מבנה שכר ותגמול, יעוץ ופיתוח ארגוני לרבות למידה והכשרה ניהולית, בנקאית וכללית, רווחה וטיפול בפרט ואחריות תאגידית.
- חטיבת לאומי טכנולוגיות** אחראית על המחשוב של הבנק והקבוצה ומרכזת את האסטרטגיה, המדיניות והעשייה בנושאי פיתוח טכנולוגי, טכנולוגית המידע, תקשורת, סייבר, אבטחת מידע, בטחון.
- חטיבת תפעול** - החל מה-1 בינואר 2019 הוקמה חטיבת תפעול המרכזת את כלל נושאי התפעול בבנק תוך יצירת מבנה חדש שמחזק את רמת השירות, הסינרגיה, הידע המקצועי והיעילות.
- חטיבת הייעוץ המשפטי** אחראית על הייעוץ המשפטי הכולל של הבנק ושל חברות הבנות בארץ ועל ניהול הסיכונים המשפטיים של הבנק והקבוצה. כמו כן, אחראית החטיבה על הלשכה לפניות הציבור, ועל מערך הציות והאכיפה.
- חטיבת הביקורת הפנימית** אחראית באופן עצמאי ובלתי תלוי, על הביקורת בקבוצת לאומי.
- חטיבה לניהול סיכונים** אחראית על ניהול הסיכונים בבנק ובקבוצה, ועל מערך סיכוני אשראי ומערך אשראים מיוחדים.
- חטיבה לבנקאות דיגיטלית** אחראית על הובלת, האצת ויישום החדשנות הדיגיטלית המתקדמת בדגש על הובלת אסטרטגיית הדיגיטל והטמעת מוצרים דיגיטליים חדשניים בכל הערוצים הדיגיטליים, תוך חיבור עם קווי העסקים והיעדים העסקיים וכן על שיווק ועל פפר.
- חטיבת אסטרטגיה ורגולציה** אחראית על סיוע להנהלת הקבוצה ולדירקטוריון בהגדרת ותכנון האסטרטגיה של הבנק והקבוצה ותיקופה, בחינת וניתוח נושאים בעלי השלכות אסטרטגיות, הטמעת שינויים עסקיים שנובעים מפרויקטים אסטרטגיים ושינויים עסקיים שנדרשים בעקבות רגולציה חדשה, הטמעת שינויים ארגוניים והובלת פרויקטים מרכזיים בבנק. החטיבה כוללת גם את מערך ייעוץ בהשקעות והייעוץ הפנסיוני, האחראי על בניית והטמעת התורה הייעוצית.

¹ לפירוט בדבר שינויים לאחר יום 31 בדצמבר 2018 ראה [ביאור ת36](#).

* חבר/ת הנהלה.
** מר דני כהן מכהן הן כראש החטיבה הבנקאית והן כראש חטיבת תפעול מיום הקמתה ב-1 בינואר 2019 עד לאישור מינוי ראש חטיבת תפעול קבוע על ידי דירקטוריון הבנק.

הליכים משפטיים

1. הבנק צד להליכים משפטיים, לרבות בקשות לאישור תביעות נגזרות ובקשות לאישור תובענות ייצוגיות, שנקטו נגדו לקוחות הבנק, לקוחותיו בעבר וכן צדדים שלישיים שונים, שראו את עצמם נפגעים או ניזוקים מפעילות הבנק במהלך עסקיו הרגיל. לדעת הנהלת הבנק, בהסתמך על חוות דעת משפטיות, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות לכיסוי נזקים אפשריים לכל התביעות.

עילות התביעות נגד הבנק שונות ומגוונות וביניהן נמנות טענות בדבר אי ביצוע הוראות או אי ביצוען במועד, בקשות לאישור עיקול, שהטילו צדדים שלישיים על נכסי חייבים, המוחזקים, לטענתם, בידי הבנק, טענות על חיובי ריבית שלא בהתאם לשיעורי הריבית שסוכמו בין הבנק לבין הלקוח, שיעורי ריבית החורגים מהמותר על פי החוק, טענות בקשר עם חיובי עמלות, טענות בנושאים הקשורים לניירות-ערך, יחסי עבודה, משיכת שיקים ללא כיסוי ואי כיבוד שיקים.

למידע בנוגע לתביעות נגד הבנק, בסכומים מהותיים, ראה [ביאור 26](#).

2. במסגרת נקיטת אמצעים לגביית חובות במהלך עסקיו הרגיל נוקט הבנק, בין השאר, בהליכים משפטיים שונים נגד חייבים וערבים ובהליכים למימוש בטוחות. בדוחות הכספיים נכללו הפרשות להפסדי אשראי שבוצעו על ידי הבנק על יסוד הערכת מכלול הסיכונים הכרוכים באשראי למגזרי המשק השונים ובהתחשב בהיקף המידע על החייב/הערב הנוגע בדבר, איתנותו הפיננסית והבטוחות שניתנו לבנק להבטחת פירעון החוב.

הסכמים מהותיים

1. בהמשך למגעים שהתקיימו עם בנק איגוד לגבי מועד סיום הסכם שבין הבנק לבין בנק איגוד למתן שירותי מחשוב לבנק איגוד, על רקע העסקה לרכישת בנק איגוד על ידי בנק מזרחי טפחות בע"מ, ביום 29 במרס 2018 אישר דירקטוריון בנק איגוד את הצעת בנק לאומי להארכת תקופת ההיפרדות לתקופה של עד 18 חודשים נוספים, קרי לכל המאוחר עד ליום 30 ביוני 2021 ובלבד שבכל מקרה בו יבקש בנק איגוד להקדים את תום תקופת ההיפרדות לפני המועד האמור, תינתן לבנק לאומי הודעה מוקדמת של 24 חודשים לפחות. ככל שתהיה מגבלה רגולטורית להארכת תקופת ההיפרדות, לא יהיה בכך כדי לפטור את בנק איגוד מחובתו לשלם לבנק לאומי תמורת עלות השירותים בגין תקופה בת 24 חודשים ממועד ההודעה. הארכת ההתקשרות כפופה לקבלת אישור הממונה על ההגבלים העסקיים והמפקחת על הבנקים.

2. ביום 15 במאי 2018 חתמה מעלות סוכנות לביטוח בע"מ, שהינה בבעלות מלאה של הבנק ("הסוכנות"), על הסכם עם הראל חברה לביטוח בע"מ ("הראל") ועם סטנדרד ביטוחים בע"מ מקבוצת הראל ("סטנדרד"), במסגרתו נקבע כי החל מתאריך 2 בספטמבר 2018, תקבל הסוכנות שירותי מיקור חוץ מסטנדרד וכן תמשיך לעסוק בתיווך בביטוח מול הראל כמבטחת יחידה לפוליסות החדשות שישווקו בתקופת ההסכם, הכל בהתאם לאופן ולתנאים שנקבעו בהסכם שנחתם.

3. הבנק העניק לנושאי משרה ולאחרים כתבי שיפוי. למידע ראה [ביאור 26](#).

4. למידע בנוגע להסכמים הנוגעים לחברות הבנות ראה פרק [חברות מוחזקות עיקריות](#).

5. למידע בנוגע להסכמי הנפקה ותפעול עם חברות כרטיסי אשראי ראה [ביאור 26](#).

6. למידע בנוגע להסכמים עם רשות המיסים ראה [ביאור 8](#).

חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית

חלק מהמידע בפרק זה הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו - ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

בתקופת הדוח פורסמו הצעות לשינויים רגולטורים ושינויים בהוראות דין שונות, אשר עשויה להיות להם השפעה על מאפייני הפעילות של הקבוצה, על היקף הפעילות בחלק מתחומי הפעילות של הקבוצה, על שיעור הרווחיות בחלק מפעילויות הקבוצה ועל סיכוני האשראי והסיכונים התפעוליים והמשפטיים להם חשופה הקבוצה. מרבית ההוראות מצויות בשלבים שונים של דיונים ולפיכך לא ניתן להעריך האם יפורסמו כהוראות מחייבות ואם יפורסמו מה יהיו ההוראות הסופיות שייקבעו. לפיכך, לא ניתן להעריך בשלב זה את ההשפעה שעשויה להיות לאותן הוראות על הפעילות הכוללת של הקבוצה, אם בכלל. בפרק זה מפורטות הוראות אשר נכנסו לתוקף במהלך תקופת הדוח והוראות הצפויות להיכנס לתוקף, אשר השפעתן על הבנק צפויה להיות משמעותית.

חקיקה

חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018

החוק פורסם ברשומות ביום 15 במרס 2018. החוק כולל רפורמה בהליכי חדלות הפירעון של יחידים ותאגידים. בחוק כלולות הוראות המתייחסות לכלל סוגי החייבים, ולצידן הוראות העוסקות בהיבטים הייחודיים לסוגי חייבים שונים - יחידים ותאגידים. בין היתר, קובע החוק, כי נושה מובטח בשעבוד שוטף יהיה זכאי לפרוע את חובו המובטח מהשעבוד השוטף רק עד לסכום השווה ל-75% משווי הנכסים עליהם חל השעבוד. יתרת הנכסים המשועבדים תשמש לתשלום החובות הכלליים. הוראה זו, עתידה לפגוע בשווי השעבדים השוטפים שבידי הבנק.

תחילתו של החוק 18 חודשים מיום פרסומו, והוא יחול על הליכים לפי החוק שהחלו ביום התחילה ואילך.

במהלך שנת 2018 פורסמו טיוטות תקנות שונות ליישום החוק.

החוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ח-2018

החוק פורסם ברשומות ביום 18 במרס 2018. החוק קובע הגבלות על השימוש במזומן ובשיקים סחירים, במטרה לצמצם את ההון השחור ולסייע במאבק בפעילות פלילית לרבות פשיעה חמורה, העלמות מס, והלבנת הון ומימון טרור. החוק מיישם את המלצות הוועדה הבין-משרדית לבחינת נושא צמצום השימוש במזומן (וועדת לוקר).

בין היתר, כולל החוק הגבלות על שימוש במזומן בסכומים שונים, תוך עריכת הבחנה בין נותני תשלום ומקבלי תשלום שהינם "עוסקים" לבין נותני תשלום ומקבלי תשלום ש"אינם עוסקים", ובין סוגי עסקאות שונים (כגון: שכר עבודה, תרומה, מתנה, והלוואה).

בנוסף קובע החוק הגבלות על השימוש בשיקים והיסבם, לרבות הגבלות שיחולו על בנקים הפורעים שיקים.

החוק נכנס לתוקפו ביום 1 בינואר 2019, ובכל הנוגע להתנהלות הבנקים ביחס לשיקים, ייכנס החוק לתוקף ביום 1 ביולי 2019.

הבנק נערך ליישום החוק על היבטיו השונים.

חוק ניירות ערך (תיקון מס' 63), התשע"ז-2017 - שינוי מבנה הבורסה

ביום 6 באפריל 2017 פורסם התיקון לחוק שבנדון. מטרתו העיקרית של החוק, הפיכת הבורסה לתאגיד למטרת רווח במבנה בעלות המופרדת מהגיישה למסחר, המסוגל להוות תחרות משמעותית לבורסות בשווקים בינלאומיים ולזירות מסחר אלטרנטיביות בארץ ובחו"ל. במסגרת החוק נקבע, בין היתר, כי אדם לא יחזיק באמצעי שליטה בבורסה בשיעור 5% או יותר, אלא על פי היתר החזקה שיינתן על ידי רשות ניירות ערך. בנוסף, לא ישלוט אדם בבורסה אלא על פי היתר שנתנה הרשות. בכל מקרה, תאגיד בנקאי וחבר בורסה לא יהיו רשאים לקבל היתר החזקה או שליטה בבורסה כאמור. כפועל יוצא מכך, הבנק נדרש למכור את החזקותיו בבורסה העולות על שיעור של 5%, וזאת בהתאם למתווה ובלוחות הזמנים הקבועים לעניין זה בחוק.

לצורך מכירת המניות כאמור, הגיש הבנק לבורסה ביום 18 בינואר 2018 הצעה למכירה והעברה של מלוא החזקותיו בבורסה ("המניות המוצעות") וזאת במענה לפנייתו מיום 28 בדצמבר 2017 לבעלי המניות לרכישת מניותיהם.

ביום 16 באפריל 2018 הודיעה הבורסה לבנק על קיבול הצעתו האמורה ("הודעת הקיבול"). בהתאם להודעת הקיבול, כל המניות המוצעות יימכרו ויועברו לנעבר או לכמה נעברים. בהודעת הקיבול הובהר, כי התמורה בגין המניות המוצעות תעלה על המחיר שנקבע בהצעת הבנק, אולם הסכום העודף בין התמורה שתשולם בפועל לבין המחיר הכולל הנקוב בהצעת הבנק בגין המניות המוצעות, יועבר לבורסה כמתחייב מהוראות החוק הנ"ל. בהודעת הקיבול הובהר כי השלמת העסקה טעונה אישורים רגולטוריים והשלמה של העסקה.

ביום 27 באוגוסט 2018 הודיעה הבורסה לבנק כי העסקה הושלמה. הבנק רשם בגין העסקה המתוארת לעיל, בדוחות הכספיים לרבעון השלישי של 2018, רווח לפני מס בסך כ-47 מיליון ש"ח.

תיקון חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 - מענה אנושי מקצועי

החוק פורסם ברשומות ביום 25 ביולי 2018.

התיקון מחייב תאגיד בנקאי, המספק שירות טלפוני הכולל מערכת אוטומטית לניתוב שיחות, לאפשר ללקוח לקבל מענה אנושי מקצועי למספר סוגי שירותים, לאחר האפשרות לבחור את השפה או את האזור הגאוגרפי שבהם יינתן השירות הטלפוני.

משך ההמתנה למענה האנושי לא יעלה על שש דקות מתחילת השיחה.

סוגי השירותים לגביהם תחול החובה: טיפול בתקלה; בירור חשבון; סיום התקשרות.

הלקוח לא יופנה לשירות השארת הודעה, אלא אם בחר בכך.

תחילתו של החוק - שנה מיום פרסומו.

הבנק נערך ליישום החוק.

שירותי תשלום

ביום 9 בינואר 2019 פורסם חוק שירותי תשלום, התשע"ט-2019.

החוק מחליף את חוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986, בחוק עדכני המשקף את ההתפתחויות הטכנולוגיות בתחום, והוא מבוסס גם על האסדרה האירופאית בהתאם לעקרונות ה-PSD (Payment Service Directive) בין היתר, דן החוק ביחסים החוזיים וההגנות הצרכניות שיחולו במסגרת מתן שירותי תשלום בכלל הנוגע לשתי מערכות חוזים עיקריות: (1) מערכת אחת - בין נותן שירות תשלום (מנפיק אמצעי תשלום או מנהל חשבון תשלום) לבין המשלם; (2) מערכת שנייה - בין נותן שירות תשלום (סולק או מנהל חשבון תשלום) לבין המוטב (מקבל התשלום), בנוסף קובע החוק הנחיות כלליות לעניין הוראות תשלום וביצוע פעולות תשלום והסדרי אחריות הנוגעים להם.

החוק יחול על נותני שירותי תשלום שונים ובכללם, הבנקים, חברות כרטיסי האשראי, סולקים, אפליקציות תשלום ועוד, וכן על מגוון אמצעי התשלום המתקדמים.

תחילתו של החוק - שנה מיום פרסומו.

ביום 13 באוגוסט 2018 פורסם תזכיר חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים) (תיקון מס' ...) (מתן שירותי תשלום), התשע"ח-2018. תזכיר החוק עוסק בהיבטי רישוי ופיקוח של גופים המעניקים (או שיעניקו) שירותי תשלום בישראל, והוא מהווה נדבך נוסף ומשלים להצעת החוק האמורה. יישום ההוראות האמורות, מחייב את הבנק להיערכות מתאימה.

חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות (תיקון מס' 5), התשע"ז-2017 - חוק אשראי הוגן

בהמשך לתיאור החוק בדוח הכספי לשנת 2017, לפיו עתיד החוק להיכנס לתוקף ביום 9 בנובמבר 2018, נעדכן כי ביום 8 בנובמבר 2018 פורסם תיקון לחוק, לפיו נדחה מועד תחילתו של החוק למוקדם מבין אלה: (א) תקופה של שישה חודשים מיום פרסום תקנות ראשונות לפי החוק; (ב) עשרים ושבעה חודשים מיום פרסום החוק. כמפורט בדוח השנתי, החוק מטפל בחובות הגילוי ללווה, מגבלות על העלות המרבית של האשראי, וקובע כללים לעניין הקדמת מועד פירעון של הלוואה.

ביום 25 בפברואר 2019 פורסמו תקנות הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות (החגרת סוגי עסקאות אשראי מתחולת החוק והחגרת הוצאות מגדר "תוספת"), התשע"ט-2019.

החוק ייכנס לתוקף תוך שישה חודשים ממועד פרסום התקנות.

הוראת בנק ישראל בנושא פישוט הסכמים, אשר קובעת כללים ליישום האמור בחוק, תיכנס אף היא לתוקפה במועד האמור.

הוראות הפיקוח על הבנקים

תיקונים בהוראות ניהול בנקאי תקין בנושא בנקאות בתקשורת

ביום 22 במרס 2018 פורסמו תיקונים להוראות ניהול בנקאי תקין 367 ו-420 הכוללים הקלות שונות. בכלל זה, נקבעה חלופה נוספת לזיהוי הלקוח בפתיחת חשבון מקוון, באמצעות שימוש בטכנולוגיה לזיהוי ואימות חזותיים מרחוק. שימוש בטכנולוגיה זו יאפשר לבנק, בין היתר, לפתוח חשבונות מקוונים לקטינים החל מגיל 16 וללקוחות שאין ברשותם חשבון קיים. כמו כן נקבע, כי בכפוף לביצוע הערכת סיכונים מתאימה, יהיה הבנק רשאי לעשות שימוש בדואר אלקטרוני לא מוצפן.

ביום 7 באוקטובר 2018 פורסם תיקון להוראות ניהול בנקאי תקין 367 ו-462 הכולל הקלות נוספות ובכלל זה, אפשרות למתן ייפוי כוח למי שמחזיק ברישיון מנהל תיקים, באופן מקוון וללא צורך בהגעת הלקוח לסניף, וכן מתן אפשרות ללקוח שהוא תאגיד לוותר על קבלת הסברים בקשר לנושאים המוסדרים בייפוי כוח למנהל תיקים, ובלבד שחתם על וויתור מתאים בפני עורך דין מטעמו.

ביום 13 בנובמבר פורסם תיקון נוסף להוראה 367, הכולל, בין היתר, הקלות נוספות לעניין צירוף או גריעה של מורשה חתימה או מיפיה כוח בחשבון מקוון, וכן תיקון להוראה 362 המבטל את הצורך בפניה לפיקוח לצורך קבלת היתר לפני שימוש בטכנולוגיית מחשב ענן.

יישום ההקלות השונות בהוראות הנ"ל יאפשר לבנק לקדם ולהרחיב את השימוש בבנקאות דיגיטלית לשם המשך שיפור חווית הלקוח, ניהול מיטבי של הסיכונים התפעוליים, קידום תהליכי ההתייעלות וצמצום העלויות.

הוראת ניהול בנקאי תקין 359A בעניין מיקור חוץ והוראת ניהול בנקאי תקין 363 בעניין ניהול סיכונים סייבר בשרשרת אספקה

ביום 8 באוקטובר 2018 פורסמה הוראה בעניין מיקור חוץ. ההוראה נועדה לאפשר לתאגידים הבנקאיים לעשות שימוש במיקור חוץ, מתוך מטרה לאפשר להם ליישם מטרות אסטרטגיות, להגדיל את הנגישות והזמינות ללקוחות ולהמשיך את תהליכי ההתייעלות התפעולית והגברת התחרות בתחום הבנקאות והתשלומים. זאת, תוך קביעת העקרונות על פיהם נדרשים התאגידים הבנקאיים לפעול, על מנת לצמצם את חשיפתם לסיכונים פוטנציאליים הגלומים במיקור חוץ.

בין היתר קובעת ההוראה מהו מיקור חוץ, רשימת פעולות האסורות להעברה למיקור חוץ, הצורך בביצוע בדיקת נאותות לנותן השירות ואופן ביצועה ודרישות דיווח לפיקוח על הבנקים לגבי הוצאת פעילויות מסוימות למיקור חוץ. כמו כן, ההוראה מאפשרת לבצע באמצעות מיקור חוץ פנייה יזומה למשקי בית לצורך העמדת אשראי על ידי התאגיד הבנקאי, למשל הפניית הלקוח לבנק בעת רכישת מוצר (כגון: סוכנויות רכב), וזאת בכפוף לתנאים הקבועים בהוראה.

תחילתה של ההוראה ביום 31 במרס 2020. תאגיד בנקאי אשר יסיים את ההיערכות לכלל דרישות ההוראה קודם לכן, יוכל ליישם את ההוראה החל ממועד סיום ההיערכות. לעניין חוזים אשר נכרתו לפני מועד פרסום ההוראה, ניתנת תקופה של עוד שלוש שנים וחצי (וסך הכל חמש שנים) להתאים את החוזים להוראה ככל שהדבר נדרש.

בנוסף, ביום 24 באפריל 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראה בנושא ניהול סיכונים סייבר בשרשרת אספקה. ההוראה נועדה להבהיר, מהי האחריות של התאגיד הבנקאי בנוגע לקיום תצורת עבודה מאובטחת מול הספקים החיצוניים המהותיים ומהם חובותיו לניהול הולם של סיכונים סייבר בפעילות ספקים אלו בחצרותיהם, בחצרי התאגיד הבנקאי ובממשקים שלהם עם התאגיד, ובין היתר: דרישה לקביעת עקרונות להתחייבויותיהם של ספקים מהותיים בהתייחס לניהול סיכונים סייבר; חובה להגדרת התייחסות פרטנית לנושא ניהול סיכונים סייבר בהסכמי התקשרות עם ספקים מהותיים בהתאם להערכת הסיכונים וחובה לוודא כי הספק עומד בעקרונות שהוגדרו; וכן עריכת בדיקות תקופתיות שונות ביחס לעמידת הספקים בדרישות התאגיד הבנקאי.

הוראה זו תשולב בהמשך בהוראה בנושא "מיקור חוץ".

הבנק נערך ליישום ההוראות.

תיקון הוראת ניהול בנקאי תקין 332 בנושא רכישה עצמית על ידי תאגידים בנקאיים

לעניין זה ראה פירוט בפרק [ההון והלימות ההון](#).

התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל - הארכת תוקף מכתבי המפקחת

הפיקוח על הבנקים פרסם בשנים האחרונות שני מכתבים בנושא התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית. המכתבים נועדו לקדם מהלכי התייעלות במערכת הבנקאית, תוך הצגת האפשרות לקבלת הקלות במקרה של יישום תכנית התייעלות.

ביום 16 בספטמבר 2018 הודיע הפיקוח על הבנקים על הארכת תוקף מכתבי התייעלות האמורים בשנה וחצי נוספות עד ליום 31 בדצמבר 2019.

מהלך להורדת העמלות לעסקים הקטנים והזעירים

ביום 14 באוקטובר 2018 הודיע הפיקוח על הבנקים לתאגידים הבנקאיים, כי ככוונתו לפרסם תיקון לכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), תשס"ח-2008, לפיו יהיה עליהם לאתר את כל העסקים הקטנים שיכולים לחסוך ממעבר לאחד ממסלולי עמלות העו"ש (סל של מספר פעולות במחיר קבוע), ולשלוח להם הודעה על העברתם למסלול כאמור.

ביום 25 באוקטובר 2018 פורסמה טיוטה לכללי העמלות הכוללת, בין היתר, הנחיות ליישום האמור לעיל. לתיקון זה, בעקבות קביעתו וכניסתו לתוקף, עשויה להיות השפעה על הכנסות הבנק מעמלות אלה.

טיוטת תיקון הוראה 325 בנושא ניהול מסגרות אשראי

ביום 28 באוקטובר 2018 פרסם בנק ישראל טיוטת תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין 325 בנושא ניהול מסגרות אשראי. עיקר התיקון בטיוטה זו הינו החלת ההוראה, שטיפלה עד כה רק במסגרות עו"ש, גם על מסגרות בכרטיסי אשראי. בנוסף קובעת ההוראה תהליכי עבודה מעודכנים הן ביחס למסגרות בכרטיסי אשראי והן ביחס למסגרות העו"ש ובכלל זה ביחס לאופן ניהול המסגרת, התנאים להיווצרות חריגה מן המסגרת, וההודעות השונות שעל התאגיד הבנקאי לשלוח ללקוחות בהקשר זה.

יישום התיקון האמור, אם יתקבל, צפוי לחייב את הבנק להיערכות מתאימה.

הוראות בתחום כרטיסי האשראי

תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין בעקבות החוק להגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (חוק שטרומ):

ביום 4 ביולי 2018 פרסם בנק ישראל תיקונים להוראות ניהול בנקאי תקין, שמטרתן להקל על חברות כרטיסי האשראי ביום שלאחר היפרדותן מהבנקים.

להלן עיקרי התיקונים:

1. הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203 (מדידה והלימות הון – סיכון אשראי – הגישה הסטנדרטית):
לצרכי מדידה והלימות הון, הבנקים ישקללו אשראי שהם נותנים לחברות כרטיסי אשראי באופן דומה לאשראי שניתן לבנקים.
 2. הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 221 (יחס כיסוי הנזילות):
נקבעה דרישה פיקוחית מקלה בנושא ניהול סיכון הנזילות, כך שחברות כרטיסי אשראי ידרשו לנהל את סיכון הנזילות שלהן על פי מודל פנימי, אך לא יחויבו לעמוד ביחס כיסוי הנזילות הפיקוחי.
 3. הוראת ניהול בנקאי תקין 470 (כרטיסי חיוב):
 - נקבע כי התמורה בגין כל העסקאות שנעשו בכרטיס חיוב של מנפיק בנקאי, תועבר מהמנפיק הבנקאי למתפעל ההנפקה, במועד בו נדרש מתפעל ההנפקה להעביר את הכספים לסולק, ללא תלות במועד החיוב של הלקוח וללא תלות בזיהוי הסולק. ההסדר נכנס לתוקף ב-1 בפברואר 2019.
 - הסכמי תפעול חדשים בין מנפיק בנקאי (שהוא בנק בעל היקף פעילות רחב) לבין מתפעל ההנפקה שנחתמו עד ליום 31 בינואר 2022, טעונים אישור המפקח.
- ביום 1 באוגוסט 2018 פרסם בנק ישראל תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין 313 (מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים). על פי התיקון, חשיפה של בנק ל"קבוצת לווים חברת כרטיסי אשראי" לא תעלה על 15% מהון התאגיד הבנקאי, וזאת בדומה למגבלה החלה על חשיפה ל"קבוצת לווים בנקאית". הוראה זו תכנס לתוקף באופן מדורג בתוך 3 שנים ממועד ההפרדה של חברת כרטיסי האשראי מהתאגיד הבנקאי.
- ביום 13 בנובמבר 2018 פרסם בנק ישראל תיקון נוסף להוראה 470 בנושא כרטיסי חיוב. עיקר התיקון מתייחס לאופן היישום של סעיף 72 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), אשר חוקק במסגרת החוק להגברת התחרות (שטרומ), הקובע כי תאגיד בנקאי יציג ללקוח, לפי בקשתו, מידע על עסקאות שנעשו באמצעות כרטיסי חיוב חוץ בנקאיים (שהתשלום בעדן נעשה בדרך של חיוב חשבון העו"ש של הלקוח בתאגיד הבנקאי).
- ביום 4 בפברואר 2019 פורסמו תקנות הבנקאות (שירות ללקוח) (העברת מידע ממנפיק לתאגיד בנקאי (התשע"ט-2019), הקובעות את פרטי המידע, שמנפיק כרטיסי חיוב נדרש להעביר לתאגיד בנקאי, לצורך עמידתו של התאגיד הבנקאי בחובה המוטלת עליו מכוח סעיף 72 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח).
- תחילתו של סעיף 72 האמור ביום 1 בינואר 2020.

החלטות רשות ההגבלים העסקיים ביחס להסדר הסליקה הצולבת

ביום 25 באפריל 2018 פרסמה רשות ההגבלים העסקיים את החלטתה בעניין פטור מאישור הסדר כובל בנוגע להסדר הסליקה הצולבת בין היתר נקבע בהחלטה, כי החל מיום 1 ביולי 2021, העברת כספים בין מנפיק וסולק בגין עסקאות המבוצעות בתשלום אחד, תתבצע לא יאוחר מיום לאחר מועד שידור העסקה מבית העסק.

בנוסף, ביום 16 במאי 2018 פרסמה רשות ההגבלים העסקיים את החלטתה בעניין הארכת תוקפו של פטור מאישור הסדר כובל בעניין הסליקה הצולבת של המותג "ישראכרט". בהתאם להחלטה תוקף הפטור יוארך עד ליום 31 בדצמבר 2023, בכפוף לקיומם של התנאים המפורטים בהחלטה, לרבות התנאים הקבועים בהחלטה הנזכרת לעיל מיום 25 באפריל 2018.

להוראות הנ"ל בתחום כרטיסי החיוב השפעה על מתכונת היערכות של הבנק ליישום הוראות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל, והן צפויות להשפיע בשנים הקרובות על שוק כרטיסי החיוב.

נושאים נוספים

יוזמות חקיקה שונות בתחום הגברת התחרותיות בשוק האשראי הקמעונאי

בתקופה האחרונה הושם דגש מיוחד על חקיקה המעודדת את התחרות, בעיקר בכל הנוגע לתחום האשראי הקמעונאי. מגמה זו משתקפת בהוראות וביוזמות חקיקה שונות, שנועדו להקל על כניסתם לשוק של שחקנים חדשים; זאת, בין היתר, באמצעות הגדלת המקורות שיעמדו לרשותם, קביעת מדרגות רגולטוריות מקלות, ומתן הקלה בהתחברות למערכות התשלומים והסליקה.

להלן מספר דוגמאות להוראות ויוזמות שנועדו לעודד את התחרות כאמור:

- חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017, אשר מחייב בנקים בעלי היקף פעילות רחב (לאומי והפועלים) להיפרד מחברות כרטיסי האשראי שבבעלותם בתוך פרק זמן מוגדר; אוסר על בנקים כאמור לעסוק בתפעול הנפקה ובסליקה של עסקאות בכרטיסי חיוב ולהחזיק באמצעי שליטה בתאגידים העוסקים בפעילות כאמור; מחייב את הבנק, במהלך תקופת מעבר מוגדרת, לבצע את תפעול ההנפקה באמצעות חברות מתפעלות; קובע מגבלות שונות כלפי בנק בעל היקף פעילות רחב לעניין פנייה ללקוח בנוגע ל"חידוש כרטיס אשראי"; וכן מחייב, במהלך תקופה מוגדרת, להפחית את מסגרות האשראי של לקוחות הבנק. כפועל יוצא מהוראות החוק כאמור, מכר הבנק את החזקותיו בחברת הבת לאומי קארד בע"מ וכן חתם על הסכמי הנפקה ותפעול הנפקה של כרטיסי חיוב עם חברות כרטיסי האשראי;
- למידע בנוגע להסכם המכירה האמור, ראה פרק חברות [מוחזקות עיקריות, לאומי קארד](#) ולמידע נוסף בנוגע להסכמי הנפקה ותפעול ההנפקה, ראה [ביאור 26](#);
- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ז-2016, שנכנס לתוקף ביום 1 ביוני 2017, וקובע מסגרת כוללת להסדרת שוק האשראי החוץ-בנקאי והחוץ-מוסדי בישראל;
- הסדרת מדיניות פעילות התאגידים הבנקאיים מול לקוחות מסוג נותני שירותים פיננסיים מוסדרים ורכזי הצעה;
- החלטת רשות ההגבלים העסקיים בדבר העברת פרוטוקול התקשורת המשמש לביצוע עסקאות בכרטיסי חיוב לידי כלל השחקנים בשוק;
- מדיניות בנק ישראל לגבי תנאי אירוח סולקים חדשים על גבי פלטפורמות של סולקים קיימים;
- קביעת קריטריונים כלליים למבקש היתר לשלוט ולהחזיק אמצעי שליטה בסולק ובחברת כרטיסי אשראי;
- תיקון תקנות ניירות ערך בעניין הצעת ניירות ערך באמצעות רכז הצעה, לצורך התרת מימון הלוואות המונים לתאגידים בפטור מתשקיף (Peer to Business Lending P2B);
- הצעה לעדכונים בכללי ההשקעה החלים על גופים מוסדיים;
- מדיניות מעודכנת ומקלה של בנק ישראל להקמת בנק חדש (מוגבל לניהול פיקדונות ולמתן אשראי) והנחיות למבקש רישיון;
- כללים שפרסם משרד האוצר למתן מענק ממשלתי להקמת לשכת שירותי מחשוב בנקאיים;
- טיוטת צו הבנקאות (רישוי) והגדלת התקרה לפי סעיף 21(ב)(8)(א) (לחוק), התשע"ח-2018, לפיו סך הערך הנקוב המקסימלי של תעודות ההתחייבות שתוכל חברת אשראי חוץ בנקאית להנפיק לציבור (במקביל למתן אשראי ובכפוף ליתר התנאים הקבועים בחוק), יעלה מסך של שני מיליארד וחצי שקלים חדשים לסך של חמישה מיליארד שקלים חדשים;
- הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון - עידוד תחרות בשוק האשראי), הדנה, בין היתר בהרחבת מקורות ההון לחברות אשראי חוץ בנקאי;
- תיקון מס' 27 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), שפורסם ביום 22 במרס 2018 כחלק מחוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנת התקציב 2019). במסגרת תיקון זה נקבע, כי בנק יאפשר ללקוח שמעוניין להעביר את הפעילות הפיננסית שלו מהבנק שבו היא מתנהלת לבנק אחר, לעשות זאת באופן מקוון, נוח, אמין, מאובטח וללא גביית תשלום מהלקוח, והכל בתוך שבעה ימי עסקים מהמועד שבו הבנק המקורי קיבל הודעה על אישור בקשתו של הלקוח בידי הבנק אליו ביקש הלקוח להעביר את פעילותו, או בתוך מועד אחר שיקבע הנגיד בהסכמת שר האוצר.
- הנגיד, בהסכמת שר האוצר, רשאי לקבוע כי האמור לא יחול על בנק קטן (שווי נכסיו אינו עולה על 5% משווי הנכסים של כלל הבנקים בישראל) או על בנק דיגיטלי, או כי יחול עליו בתום תקופה שקבע. המפקח על הבנקים יקבע הוראות ביצוע למימוש חובת הניידות.
- תחילתו של תיקון זה שלוש שנים מיום פרסומו. שר האוצר בהסכמת הנגיד ובאישור ועדת הכלכלה של הכנסת, רשאי לדחות את המועד האמור בשתי תקופות נוספות שלא יעלו על שישה חדשים כל אחת.

ביום 29 באוקטובר 2018 פרסם בנק ישראל את טיוטת כללי הבנקאות (שירות ללקוח) והעברת פעילות פיננסית של לקוח בין בנקים), התשע"ח 2018. הטיטות מפרטת את סוגי החשבונות עליהם יחול תיקון מס' 27 האמור.

- דוח משותף של רשות ההגבלים העסקיים ורשות ניירות ערך אשר פורסם להערות הציבור וכולל המלצות לעניין התחרות בשוק הברוקראז' הקמעונאי.

השינויים הנ"ל, לצד יוזמות שמוביל בנק ישראל, כגון: בניית מאגר נתוני אשראי שיתחיל לפעול באפריל 2019 ואשר יאפשר לגורמים שונים לקבל דוחות וחיוויי אשראי בנוגע ללקוחות ולקוחות פוטנציאליים, עידוד התייעלות המערכת הבנקאית וקידום רגולציה התומכת במעבר לבנקאות דיגיטלית בערוצים ישירים, צפויים להשפיע בשנים הקרובות על שוק הבנקאות בישראל.

ועדת החקירה הפרלמנטרית להתנהלות המערכת הפיננסית בהסדרי אשראי ללווים עסקיים גדולים

ביום 5 ביולי 2017 אישרה מליאת הכנסת את הצעת ועדת הכנסת לעניין הקמתה של ועדת חקירה פרלמנטרית בראשות יו"ר ועדת הכלכלה, ח"כ איתן כבל, אשר תדון בהתנהלות הבנקים, הגופים המוסדיים והרגולטורים בעניין הקצאות אשראי ללווים עסקיים גדולים משנת 2003 ואילך. ועדת החקירה תניח על שולחן הכנסת, עם סיום דיוניה, דוח המפרט את פעולותיה ומסקנותיה. בימים אלה מקיימת הוועדה את דיוניה.

ביום 28 באוקטובר 2018 הופיעו יו"ר דירקטוריון הבנק, המנכ"ל וראש חטיבת אסטרטגיה ורגולציה בפני הוועדה, והשיבו על שאלות חברי הוועדה.

שב"א

פטור מאישור הסדר כובל - החלטת רשות ההגבלים העסקיים מיום 24 בספטמבר 2017

ביום 24 בספטמבר 2017 נתנה רשות ההגבלים העסקיים פטור בתנאים מאישור הסדר כובל בין חברת שב"א לבין בעלי המניות של החברה, ובהם בנק לאומי. בתנאי הפטור נקבעו, בין היתר, עניינים אלה:

- שב"א תעביר, בתחילת שנת 2018 וללא תמורה, את כל זכויותיה בפרוטוקול אשראית EMV לעמותה שתוקם על ידי שב"א ומשתמשים נוספים שיצורפו כחברים בעמותה. החל ממועד העברת הזכויות בפרוטוקול, שב"א תחדל מלעסוק בפעילות הפרוטוקול (למעט שירותי תפעול לפרק זמן מוגבל).
- דרישות החיבור למערכות שב"א תהיינה שוויוניות. שב"א לא תסרב לבקשה של כל גוף להתחבר למערכותיה, אם הוא עומד בדרישות החיבור.
- בוטלה מגבלת חלוקת הדיבידנדים לבעלי המניות בשב"א. החל מתום שנת 2019 או מהמועד בו תחדל שב"א לספק שירותים כלשהם לעמותה, לפי המוקדם, רשאית שב"א לחלק דיבידנד לבעלי מניותיה אם התקיימו תנאים אלה: זכויות שב"א בפרוטוקול הועברו לעמותה וכן לא קיים בעל מניות המחזיק בשב"א מעל 10% מאמצעי השליטה. בהחלטה נקבע הסדר מיוחד לגבי חלוקת העודפים שנצברו בשב"א נכון למועד מתן ההחלטה, אשר יועברו לבעלי המניות הקיימים.
- בהתאם לאמור, ובכפוף להסדר המיוחד שנקבע בהחלטת רשות ההגבלים העסקיים לגבי חלוקת העודפים, חילקה שב"א ביום 28 במרס 2018 דיבידנד לבעלי מניותיה. סכום הדיבידנד שקיבל הבנק מסתכם בכ-7.5 מיליון ש"ח, מתוכו סך של כ-64.5 מיליון ש"ח מוחזק בנאמנות בהתאם לתנאי אישור רשות ההגבלים העסקיים.

מכירת חלק ממניות הבנק בשב"א

בהתאם להוראות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017 ("החוק"), נדרש הבנק לרדת בשיעור החזקותיו בחברת שירותי בנק אוטומטיים בע"מ ("שב"א" או "החברה"), כך שעד יום 30 בינואר 2021 לא יעלה שיעור החזקות של הבנק בשב"א על 10% מההון המונפק של החברה.

בהתאם, התקשר הבנק ביום 20 בנובמבר 2018 עם תאגיד מקבוצת ויזה העולמית ("ויזה") למכירת 10% ממניות החברה לויזה בתמורה לסך של 37 מיליון ש"ח. ביום 13 בדצמבר 2018 הושלמה העסקה האמורה. הבנק רשם רווח על מכירת המניות כאמור בסך של כ-24.6 מיליון ש"ח (לפני מס).

בנוסף, במסגרת ההסכם האמור ובכפוף לתנאיו, תינתן לויזה זכות הצעה ראשונה במקרה שהבנק יבקש למכור מניות נוספות בחברה (שלא בדרך של הצעת מכר על פי תשקיף), ובכפוף למגבלות החזקה על פי החוק כפי שיחולו. ביחס למניות שהבנק מחויב למכור לפי החוק, זכות ההצעה הראשונה כאמור תהיה עד יום 30 ביוני 2019; וביחס למניות שהבנק לא מחויב למכור זכות ההצעה הראשונה תהיה עד שלוש שנים ממועד השלמת ההסכם. כמו כן ניתנו לויזה זכויות הצעה או סירוב ראשונות מסוימות בקשר עם המכירה (ככל שתיעשה) של החזקות הבנק בחברת מרכז סליקה בנקאי בע"מ.

לאחר המכירה האמורה לויזה, עומד שיעור החזקות הנותר של הבנק בחברה על כ-30%.

הבנק בוחן דרכים נוספות למכירת החזקותיו בהתאם להוראות החוק, לרבות בדרך של הצעת מכר של מניות שיוצעו לציבור באמצעות תשקיף שתפרסם החברה.

פטור מאישור הסדר כובל להסדר חברת מרכז סליקה בנקאי בע"מ (מס"ב)

ביום 20 בספטמבר 2018 האריכה רשות ההגבלים העסקיים את תוקף החלטת הפטור, שעניינו בעלות משותפת של חמשת הבנקים הגדולים בישראל במרכז סליקה בנקאי (מס"ב), עד ליום 20 במרס 2020.

תנאי החלטת הפטור מגדירים את תחומי הפעילות בהם רשאית מס"ב לעסוק.

רגולציה בינלאומית

FATCA והתקן לחילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים

Standards for Automatic Exchange of Financial Account Information – OECD

ביום 14 ביולי 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 227), התשע"ו-2016 ("החוק"), בנושא יישום הסכם FATCA שנחתם בין מדינת ישראל לארה"ב והסכמים לחילופי מידע בין מדינת ישראל למדינות אחרות, לפי התקן לחילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים שפרסם ה-OECD. בין היתר, מעניק החוק סמכות לשר האוצר לקבוע בתקנות הוראות בדבר חובת מוסד פיננסי ישראלי מדווח לזהות את תושבות המס של לקוחותיו ולהעביר מידע לרשות המיסים בישראל אודות חשבון שזוהה כ"בר דיווח" על מנת שרשות המיסים תעביר את המידע למדינת התושבות של הלקוח על פי ההסכמים עליהם היא חתומה.

תקנות מס הכנסה (יישום הסכם FATCA), התשע"ו-2016, פורסמו ביום 4 באוגוסט 2016. מועד הדיווח הראשון נקבע בתקנות עד ליום 20 בספטמבר 2016. הבנק עומד בדרישות החלות עליו מכוח תקנות אלה.

תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים) התשע"ט-2019, פורסמו ביום 6 בפברואר 2019, את הדיווח הראשון על פי התקנות יש לבצע עד ליום 23 ביוני 2019. הבנק ערוך ליישום תקנות אלה.

General Data Protection Regulation – רגולציית ההגנה על הפרטיות האירופאית

רגולציית ההגנה על הפרטיות האירופאית (GDPR) הינה רגולציה בתחום הפרטיות המחליפה את הדירקטיבה האירופאית להגנת המידע Directive 95/46/EC, ששימשה עד כה כבסיס לחקיקת חוקי הגנה על המידע על ידי מדינות האיחוד האירופאי.

ה-GDPR הינה רגולציה מקיפה בתחום הפרטיות, המפרטת בין היתר חובות ותנאים לגבי עיבוד מידע אישי, זכויות נושאי המידע וכו'. רגולציה זו נכנסה לתוקף ב-25 במאי 2018.

הבנק גיבש מדיניות בנושא ומיישם אותה.

FX Global Code

מדובר בקוד שפורסם על ידי ה-Foreign Exchange Working Group לראשונה בשנת 2017, ואשר מפרט את הפרקטיקה המיטבית לגבי התנהלות בחדרי עסקאות מט"ח, לרבות אתיקה וממשל תאגידי נדרשים וכן אופן ביצוע העסקות והניטור עליהן. הפיקוח על הבנקים הודיע כי הוא מבצע סקר פערים אל מול העקרונות המתוארים במסמך, במטרה לקדם את המערכת הבנקאית הישראלית ליישום העקרונות המפורטים בקוד האמור, בשינויים המחויבים.

הבנק ייערך ככול שיידרש.

LIBOR

בחדש יולי 2017 הכריזה הרשות להתנהלות פיננסית בבריטניה (FCA) כי תחדל לדרוש מבנקים בפאנל המיצוע של ה-LIBOR (ליבור) לצטט ריביות החל מסוף שנת 2021. בהתאם, אין להניח המשך פרסום שיעורי הליבור ממועד ההפסקה.

בעקבות ההודעה, גופים רגולטוריים שונים באנגליה, אירופה, יפן וארה"ב הקימו צוותי עבודה ייעודיים לצורך זיהוי ואימוץ עוגנים חדשים להחלפת ריביות הליבור עבור כל אחד מחמשת המטבעות (דולר ארה"ב, אירו, לירה שטרלינג, ין יפני, פרנק שווייצרי).

ככל הידוע, נכון להיום לא ברור עדיין באילו ריביות בסיס (עוגנים חדשים) מדובר, כיצד יחושבו ריביות אלו ועל ידי מי, האם סוגי ריביות בסיס אלו יכללו מגוון רחב של תקופות מימון (כמו ריבית הליבור), כיצד יבוצע הפרסום של ריביות אלו, באילו מועדים ובאילו אמצעים וכיצד תבוצע המרה של שיעורי הריבית, ביחס לעסקאות על בסיס הליבור הקיימות שתקופתן עולה על המועד שבו עלולה לחול ההפסקה של פרסום הליבור.

הבנק החל להיערך לקראת השינוי הצפוי הנגרם מן האמור לעיל.

מיסוי

מס חברות: ביום 5 בינואר 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 216), התשע"ו-2016, אשר הפחית את שיעור מס חברות מ-26.5% ל-25%, בתוקף משנת 2016 ואילך. ביום 29 בדצמבר 2016 פורסם חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2017 ו-2018), התשע"ז-2016, אשר קבע, בין היתר, הפחתה של שיעור מס חברות משיעור של 25% ל-23% בשתי פעימות. בפעימה הראשונה שיעור המס ירד ל-24%, החל מיום 1 בינואר 2017 ובפעימה השנייה שיעור המס ירד ל-23% החל מיום 1 בינואר 2018 ואילך.

יתרות המיסים הנדחים חושבו בהתאם לשיעורי המס הצפויים לחול במועד ההיפוך. בהתאם לכך, השפעת השינויים המתוארים לעיל בשיעורי מס החברות על הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2016 התבטאה בקיטון ביתרות המיסים הנדחים לקבל נטו בסך כ-380 מיליון ש"ח. מסכום זה, סך של כ-303 מיליון ש"ח הוכר כנגד הוצאות מיסים נדחים וסך של כ-77 מיליון ש"ח הוכר כנגד הון.

המיסים השוטפים לתקופות המדווחות מחושבים בהתאם לשיעורי המס המוצגים בטבלה שלהלן.

המיסים החלים על הרווח של התאגידים הבנקאיים כוללים מס חברות המוטל על פי פקודת מס הכנסה ומס רווח המוטל על פי חוק מס ערך מוסף.

להלן טבלת שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על תאגידים בנקאיים:

שנה	שיעור מס שכר ורווח	שיעור מס חברות	שיעור מס כולל	הערות
2016	17.00%	25.00%	35.90%	נובע מירידת מס חברות החל מיום 1 בינואר 2016
2017	17.00%	24.00%	35.04%	נובע מירידת מס חברות החל מיום 1 בינואר 2017
2018 ואילך	17.00%	23.00%	34.19%	נובע מירידת מס חברות החל מיום 1 בינואר 2018

דירוג האשראי

להלן דירוג האשראי של המדינה והבנק ליום 25 בפברואר 2019:

קצר טווח	תחזית	ארוך טווח	דירוג חברת	
P-1	positive	A1	Moody's	מדינת ישראל
A-1+	positive	AA-	S&P	
F1+	stable	A+	Fitch	
P-1	stable	A2	Moody's	בנק לאומי: מט"ח
A-2	positive	A-	S&P	
F1	stable	A	Fitch	
-	stable	AAA	S&P מעלות	דירוג מקומי (בישראל)
P-1	stable	Aaa	מידרוג	

ב-3 בינואר 2018 סוכנות הדירוג S&P אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-21 בינואר 2018 סוכנות הדירוג Moody's אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-7 בפברואר 2018 סוכנות הדירוג Fitch אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-17 באפריל 2018 סוכנות הדירוג Fitch אישרה את דירוג האשראי ותחזית הדירוג למדינת ישראל.

ב-26 באפריל 2018 סוכנות הדירוג Fitch אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-20 ביוני 2018 סוכנות הדירוג Moody's הוסיפה דירוג חדש נוסף מסוג CRR לבנקים בעולם. דירוג ה-CRR של לאומי נקבע על A1/P-1.

ב-4 ביולי 2018 סוכנות הדירוג Moody's אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-13 ביולי 2018 סוכנות הדירוג Moody's העלתה את תחזית הדירוג של מדינת ישראל ל-**positive**.

ב-3 באוגוסט 2018 סוכנות הדירוג S&P העלתה את דירוג האשראי לטווח ארוך של מדינת ישראל ל-**AA-** ואת דירוג האשראי לטווח קצר ל-**A-1+**.

ב-14 באוגוסט 2018 סוכנות הדירוג מידרוג אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-7 בנובמבר 2018 סוכנות הדירוג S&P מעלות אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-7 בנובמבר 2018 סוכנות הדירוג S&P אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-18 בדצמבר 2018 סוכנות הדירוג Moody's אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-9 בינואר 2019 סוכנות הדירוג Fitch אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

מגזרי פעילות עיקריים לפי גישת הנהלה - פרטים נוספים

א. גישת הנהלה - מגזר קמעונאות

כללי

מגזר קמעונאות מאופיין במתן הצעות ערך ושירותים פיננסיים ללקוחות משקי בית ואנשים פרטיים, עסקים קטנים ובינוניים ולקוחות עתירי ממון בארץ ובעולם (**private banking**). הצעות ושירותים אלו מוענקים ללקוחות בהתאם לצרכיהם המשתנים והעדפותיהם ובהתאם למאפיינים רלבנטיים אחרים.

מבנה המגזר ומאפייניו

סניפים:

לקוחות משקי בית ועסקים קטנים - פריסה רחבה של 177 סניפים הפרוסים בכל רחבי הארץ. השרות ללקוחות בסניף ניתן על ידי צוותי הבנקאים המחולקים על פי מגזרי הלקוחות. צוותים אלו מרכזים את הטיפול בלקוח על כל היבטיו ומתמחים בטיפול על פי מאפייני הלקוח וצרכיו.

לקוחות בנקאות פרטית - המגזר בארץ מנוהל בחמישה מרכזי בנקאות פרטית ייחודיים בפריסה ארצית - תל אביב, ירושלים, חיפה והרצליה פיתוח. המרכזים משרתים לקוחות פרטיים אמידים, תושבי ישראל ותושבי חוץ ומכירים את צרכיהם, העדפותיהם ותחומי התעניינותם של הלקוחות. בנוסף מנהל המערך ארבעה סניפים ייעודיים לפלח לקוחות בעלי תיקי השקעות של 1.5 מיליון ש"ח ועד 6 מיליון ש"ח הממוקמים בחיפה, רחובות, תל אביב והרצליה.

ערוצים ישירים ודיגיטליים:

השירותים הבנקאיים ניתנים גם באתר לאומי באינטרנט, אפליקציית לאומי דיגיטל בסלולר, מוקד טלפוני בלאומי CALL, מכשירי מידע לאומי, ופתרונות אינטרנט וסלולר מתקדמים נוספים.

המגזר פועל, בין השאר, הן להרחבת היקף הלקוחות מקבלי שירות טלפוני במוקד לאומי CALL והן להרחבת הפעילות בערוצים הדיגיטליים (מידי יום מתבצעות אלפי פעולות באמצעות האינטרנט והסלולר).

בנוסף, ללאומי אפליקציית התשלומים PEPPER Pay ואפליקציית הבנקאות PEPPER; אלו אבני דרך ראשונות ומרכזיות בבנייה של בנקאות דיגיטלית המנוהלת כולה דרך המובייל. האפליקציות מאפשרות למשתמשים ליהנות מחוויית לקוח פרסונלית, איכותית ומתקדמת, כזו המושתתת על מענה לצרכיהם, באופן ידידותי, הוגן ומותאם אישית, "בכל זמן ומכל מקום".

למידע נוסף בנוגע לאפליקציית התשלומים PEPPER Pay ואפליקציית הבנקאות PEPPER ראה פרק [היעדים והאסטרטגיה העסקית](#).

התפתחויות בשווקים של המגזר ובמאפייני הלקוחות

המגזר מושפע מהשינויים בנתונים הדמוגרפים והכלכליים באוכלוסיית המדינה, משינויים בצריכה הפרטית וכן ממאפייני החיסכון של הלקוחות.

התחרות במגזר גוברת ונמצאת במגמת התחזקות. בשנים האחרונות התפתחה בבנקאות הקמעונאית תחרות מצד גופים פיננסיים ואחרים ובעיקר חברות כרטיסי האשראי (בתחום האשראי הצרכני), חברות הביטוח, רשתות השיווק הקמעונאיות ומיזמים טכנולוגיים פיננסיים. חלק מהתחרות נעשית על ידי גופים שאינם מבוקרים על ידי בנק ישראל או שאינם מבוקרים כלל ושאינם עובדים תחת המגבלות שחלות על הבנקים.

מוצרים ושירותים

הבנק הגדיר את העסקים הקטנים והבינוניים כאוכלוסייה במיקוד ובהתאם השיק את זירת העסקים של לאומי, שהינה מעטפת של כלים ושירותים בלעדיים וחדשניים.

אשראי פרטי: הבנק מציע ללקוחות מוצרי אשראי שונים המתאימים לצרכיהם ולשלבים השונים בחייהם. בשנים האחרונות ניכר גידול באשראי למשקי הבית בישראל. ההלוואות אטרקטיביות בין היתר עקב הריבית הנמוכה במשק. עדיין, רמת המינוף של משקי הבית בישראל נמוכה יחסית למדינות מפותחות בעולם, אולם המגמה הנה של עליית היקפי האשראי ועמה הסיכון.

מדיניות הבנק הינה לפעול לפיזור סיכון האשראי על ידי קביעת גובה מסגרות חשיפה בתיק האשראי. ניהול תיק האשראי מובצע לפי שיקולי סיכון ותשואה מול סיכון.

הבנק מציע הלוואות לדיור ללקוחות פרטיים, הן מכספי הבנק והן במסגרת תוכניות הסיוע הממשלתיות, באמצעות נציגויות בסניפים השונים הפרושות ברחבי הארץ המשויות למערך המשכנתאות. למערך המשכנתאות 59 נציגויות הפועלות בסניפי לאומי ונציגות אחת עצמאית. לאחרונה השיק הבנק את המשכנתא בדיגיטל. במסגרת זו, החל מחודש יולי 2018 לקוחות יכולים להגיש בקשה למשכנתא בדיגיטל, מכל מקום ובכל זמן שנוח להם. התשובה לבקשה מתקבלת במייל וב-SMS תוך זמן קצר. כל התהליך מתנהל באמצעים דיגיטליים, כולל העלאת מסמכים ויעוץ אישי בטלפון ובמייל. רק בסוף התהליך מתבקש הלקוח להגיע לפגישת חתימה על מסמכי ההלוואה בסניף.

קרן בערבות המדינה

ביום 17 בינואר 2016 הודיע משרד האוצר כי הצעת שותפות לאומי-מנורה זכתה במקום הראשון מבין ההצעות שהוגשו במסגרת מכרז המדינה למימון עסקים קטנים ובינוניים.

הקרן החלה פעילותה במהלך אפריל 2016. במסגרת הפעילות המשותפת של השותפות מועמדות הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בערבות המדינה.

ההלוואות מועמדות במימון משותף של לאומי - 60%, מנורה - 40%.

במהלך שנת 2018 הועמדו בקרן כ-408 מיליון ש"ח, ללקוחות מגזר הקמעונאות.

לקוחות

הבנק ערוך להציע את שירותיו בהתאמה לקבוצות האוכלוסיה השונות במגזר.

ב. גישת הנהלה - מגזר בנקאות מסחרית

כללי

הבנקאות המסחרית - מתמחה במתן מכלול השירותים הפיננסיים לחברות העסקיות הבינוניות (Middle Market) בכל ענפי המשק. בנוסף מטופלים לעיתים במגזר זה בעלי העניין של החברות העסקיות במגזר הכוללים את בעלי המניות ובעלי תפקידים בכירים.

השירות והשיווק לחברות אלה מתבצעים באופן פרטני הכולל, מימון עסקאות באמצעות מכשירי אשראי תפורים לצרכים הייחודיים של הלקוחות, התאמת מוצרי השקעה ומכשירים פיננסיים לגידור סיכונים, מימון עסקאות סחר בינלאומי, וכן מימון חברות הזנק.

הבנקאות המסחרית כוללת גם פעילות מחוץ לישראל באמצעות שלוחות הבנק בחו"ל. חברות המלוות במגזר בנקאות מסחרית יכולות לבחור לעבוד גם עם שלוחות אלו בעת הרחבת פעילותן לחו"ל.

מבנה המגזר ומאפייניו

ניהול המגזר בארץ נעשה על ידי המערך לבנקאות מסחרית ומערך לאומיטק, אשר הינם חלק מהחטיבה העסקית. הקשר העיקרי עם הלקוחות הינו באמצעות סניפי המערך המסחרי ומרכז עסקים לאומיטק, וכן באמצעות שירותים טכנולוגיים, כערוצים ישירים, וכו'. למערך לבנקאות מסחרית 20 סניפי עסקים הממוקמים באזורי תעשייה ובערים הגדולות ומשויכים על בסיס גיאוגרפי ל-4 מרחבים מסחריים, מרכז העסקים של מערך לאומי טק, הממוקם בהרצליה. הסניפים ומרכז העסקים מתמחים בניהול הפעילות העסקית האופיינית ללקוחות המגזר, ומקנים למערכים יתרון תחרותי.

התפתחות בשווקים של המגזר ובמאפייני לקוחותיו

פעילות העיקרית של לקוחות המגזר מבוצעת בשוק המקומי בענפי המשק השונים כגון: תעשייה, תשתיות, הייטק, מסחר ושירותים, נדל"ן ועוד, וכן בשווקים בחו"ל.

הציפיות לשנת 2019 הינן להמשיך צמיחה כלכלית מתונה בעולם ובארץ הצפויה להשליך על לקוחות המשתייכים למגזר ה-Middle market. לאור זאת, מנהלים את סיכוני האשראי של המגזר במשנה זהירות תוך בחינה שוטפת של אוכלוסיות הלקוחות, ובפרט - הלקוחות הרגישים, ובחינת מגמות ההתפתחות והשלכות עליהם.

מוצרים ושירותים

למערך לבנקאות מסחרית ולמערך לאומיטק מגוון רחב של מוצרים המיועדים ללקוחותיהם השונים, הכולל בין היתר: מימון צרכי הון חוזר, מימון השקעות לזמן ארוך, מימון סחר חוץ, מימון נדל"ן מניב וליווי CONSTRUCTION LOAN, ניקיון חשבוניות ופקטורינג, מימון מיזוגים ורכישות ועוד.

לקוחות

הלקוחות המשתייכים למגזר בנקאות מסחרית הינם חברות עסקיות בינוניות מענפי המשק השונים: מסחר, תעשייה, נדל"ן, היי טק ועוד. כמו כן, משתייכים למגזר זה גם בעלי העניין בחברות אלו

ג.

גישת הנהלה - מגזר בנקאות עסקית

כללי

מגזר הבנקאות העסקית מתמחה במתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לתאגידים גדולים, חלקם בעלי פעילות רב לאומית. השירותים הניתנים מבוססים על מתן פתרון כולל לצרכי הלקוח, תוך ראיית מגוון עסקיו.

מבנה המגזר ומאפייניו

המגזר לבנקאות עסקית מנוהל בישראל על ידי המערך העסקי בחטיבה העסקית. המערך העסקי פועל באמצעות 3 סקטורים עסקיים: סקטור תיירות, אנרגיה וביטחונות, סקטור כימיה, צריכה ופיננסים וסקטור תעשייה, תחבורה ותשתיות. השירות ללקוחות ניתן על ידי מנהלי קשרי לקוחות, המרכזים את שירותי הקבוצה מול הלקוח ומתמחים בענף המשק בו פועל הלקוח. המגזר מספק מגוון מקיף של שירותי בנקאות לכל סוגי החברות בענפים השונים. חשבונות הלקוחות מנוהלים בעיקר בשלוחה עסקית המתמחה בטיפול בלקוחות גדולים ובעלי פעילות מגוונת, וכן ככל שרלוונטי בשלוחות הבנק בחו"ל. עסקאות מיוחדות/מורכבות כגון מימון רכישת אמצעי שליטה, בדיקת תוכניות השקעה ומימון פרויקטים, פעילות סחר בין-לאומי, מימון חייבי חו"ל/חייבים מקומיים, עסקאות מימון המתבצעות בדרך של סינדיקציה, ועוד מלוות על ידי יחידות ייעודיות המתמחות בטיפול בעסקות מסוג זה, בשל מורכבותן ורמת הסיכון הגלומה בהן.

התפתחויות בשווקים של המגזר ובמאפייני הלקוחות

המגזר העסקי מנהל את סיכוני האשראי במשנה זהירות תוך בחינה שוטפת של אוכלוסיות הלקוחות ובהתמקדות בלקוחות הרגישים ובחינת מגמות ההתפתחויות וההשלכות עליהם.

מוצרים ושירותים

השירותים הניתנים כוללים, בין השאר: מימון שוטף על פי צרכי הלקוחות, מימון השקעות לשימור הפעילות והרחבתה, מתן פתרונות בתחום המימון והסחר הבינלאומי (לרבות מימון בביטוח אשראי או חברות ביטוח פרטיות של פרויקטים בחו"ל), מימון מיזוגים ורכישות, העמדת מימון בעסקאות גדולות באמצעות ארגון סינדיקטים תוך שיתוף הגופים המוסדיים ובנקים ישראלים וזרים, מכשירים פיננסיים להגנה מפני סיכוני מטבע, סיכוני ריבית ושינויים במחירי סחורות. כמו כן, הטיפול כולל יזום שירותים בנקאיים, לחברות, למנהלים ולעובדי החברות.

לקוחות

הלקוחות המשתייכים למגזר זה מאופיינים ברובם במעמד מוביל בשוק ובדומיננטיות בתחום עיסוקם, החברות הן בחלקן ציבוריות ממגוון ענפי משק שונים, בעלות מבנה ארגוני מורכב הכולל מספר רבדים של ניהול ומוטת שליטה רחבה.

ככלל, ישויכו למגזר בנקאות עסקית, לקוחות עם היקף מסגרות מאושרות של מעל 120 מיליון ש"ח או לקוחות עם מחזור עסקים של מעל 400 מיליון ש"ח. במגזר בנקאות עסקית יטופלו גם לקוחות בעלי מסגרת מעל 80 מיליון ש"ח, אם האובליגו הכולל שלהם במערכת הבנקאית עולה על 250 מיליון ש"ח.

ד.

גישת הנהלה - מגזר נדל"ן

כללי

מערך הנדל"ן מתמחה במתן שירותים בנקאיים ופיננסיים ללקוחות שעיקר עיסוקם בתחום הבניה והנדל"ן. מימון ענף הבניה נעשה תוך שימוש במכשירים ובכלי ניתוח ייחודיים למגזר, תוך נקיטת מדיניות שקולה. מימון הפרויקטים נעשה במתכונת הליווי הסגור (Construction Loan), עם פיקוח ומעקב הדוקים ותוך שימת דגש על בחינה מדוקדקת של כל פרויקט.

מבנה המגזר ומאפייניו

מגזר הנדל"ן מנוהל בישראל ברובו על ידי מערך בניה ונדל"ן, המהווה אחד מארבעת המערכים בחטיבה העסקית. הטיפול בלקוחות מערך הנדל"ן מבוצע באמצעות 2 סקטורים: נדל"ן עסקי ויזמות נדל"ן. המערך מספק מגוון מקיף של שירותי בנקאות לחברות הבניה וליזמים והקבלנים הגדולים במשק, תוך התמחות ומיומנות ספציפית בכל תחומי הנדל"ן במשק. חשבונות הלקוחות מנוהלים בעיקר בשלוחה העסקית, המתמחה בטיפול בלקוחות גדולים ובעלי פעילות מגוונת וכן ככל שרלוונטי, בשלוחות הבנק בחו"ל. השירות ללקוחות ניתן על ידי מנהלי קשרי לקוחות, המרכזים את שירותי הקבוצה מול הלקוח ומתמחים בענף המשק בו פועל הלקוח.

התפתחויות בשווקים של המגזר ובמאפייני הלקוחות

שוק הנדל"ן בישראל הינו חלק מכלל הפעילות העסקית במשק הישראלי. הציפיות לשנת 2019 הינן להמשיך צמיחה כלכלית בארץ, אם כי בשיעור איטי משיעורי הצמיחה בשנים האחרונות, אשר, בין היתר, תשליך גם על הלקוחות בשוק המקומי.

מגזר הנדל"ן מנהל את סיכוני האשראי במשנה זהירות תוך בחינה שוטפת של אוכלוסיות הלקוחות ובהתמקדות בלקוחות הרגישים ובחינת מגמות ההתפתחויות וההשלכות עליהם.

בתחום הנדל"ן למגורים, שנת 2018 אופיינה בהמשך האטה במספר העסקאות החדשות בשוק וכן בקצב המכירות של דירות חדשות.

שוק הנדל"ן המסחרי מושפע במידה רבה מהתפתחויות בצריכה הפרטית והעדפות של משקי הבית. שינוי בהעדפות הצרכן והמשך הגידול בהיקף הרכישות המקוונות, עשויים להשפיע על הפרמטרים של דמי שכירות ושיעורי תפוסה, אשר שומרים על יציבות יחסית בשנים האחרונות. יציבות זו ניכרת גם בשוק הנדל"ן למשרדים, הנמצא במתאם גבוה עם צמיחת התוצר העסקי, הכוללת רכיב משמעותי של צמיחה מבוססת שירותים, המעודדת ביקושים לשטחי משרד.

בשנת 2019, בדומה לשנים קודמות, צפויה הפעילות בתחום הנדל"ן להיות מושפעת מהגורמים הבאים: המצב המאקרו כלכלי; שינויים רגולטוריים, במיוחד אלו הנוגעים לשוק המגורים; המשך מימוש התוכניות הממשלתיות ובראשן תכנית "מחיר למשתכן; השלמת פרויקטי בנייה וכן מהיקפי ההשקעות של המדינה בתחום התשתיות הלאומיות.

מוצרים ושירותים

המימון בתחום הבניה והנדל"ן נעשה על ידי שימוש בכלי ניתוח ומעקב ספציפיים המסייעים בתהליך קבלת ההחלטות והבקרה אחר הליווי הפיננסי הניתן לפרויקטים ולנכסים השונים. המימון נעשה תוך מכוונות לגיוון תיק האשראי והבחנה בין המגזרים השונים - מגורים, נכסים מניבים ביעוד למסחר ומשרדים, בניה לתעשייה ומסחר. מימון פרויקטים במהלך תקופת ההקמה ובמיוחד למגורים יבוצע ככלל בשיטת הליווי הסגור (Construction Loan) המאפשרת פיקוח צמוד בתדירות גבוהה על הפרויקט המלווה.

כמו כן, במסגרת המימון של תחום הבניה והנדל"ן, המגזר מטפל בליווי עסקאות נדל"ן בחו"ל, באמצעות שלוחות הבנק בחו"ל, במתן אשראי, בליווי הייזום והפיתוח של פרויקטים בנדל"ן ומלונאות, רכישת נכסים מניבים לרבות בתי אבות סיעודיים והפעלתם.

במהלך 2018, בשים לב לדרישות הרגולטוריות השונות, המשיך המגזר ביישום מדיניות אשראי שקולה תוך הבחנה בין רמות הסיכון השונות ובהתאמה קביעת מרווחי האשראי ותנאיו.

לקוחות

לקוחות המערך הן החברות הגדולות והבינוניות במשק בתחום ייזום הנדל"ן, קבלנות הביצוע והתשתית וחברות עסקיות נבחרות העוסקות בייזום נדל"ן וקבלנות ובתחום הנכסים המניבים.

ה. גישת הנהלה - מגזר שוקי הון

כללי

הניהול הפיננסי של הבנק והקבוצה, כולל את ניהול חדר העסקות וכן מעניק שירותים שונים לבנקים ומשקיעים מוסדיים ומשמש כ"מנהל לקוח" עבורם. להלן תחומי הפעילות העיקריים של המגזר:

- ניהול הנוסטרו על דרך של השקעת האמצעים הכספיים העצמיים של הבנק במכשירי השקעה סחירים ולא סחירים וניהול ההשקעות הישירות במניות של חברות סחירות ושאינן סחירות, כאשר ניהול ההשקעות הריאליות מתבצע על ידי לאומי פרטנרס.
- ניהול חדר עסקות, המספקים שרותי מסחר ללקוחות הבנק, ובכלל זה עשיית שוק, בעיקר במטבעות, בניירות ערך, ובמכשירים נגזרים.
- ניהול המקורות והשימושים והנזילות.
- ניהול החשיפות לסיכוני השוק - לרבות ניהול חשיפות בסיס, ריבית ונזילות.
- ניהול מחירים על ידי קביעת מחירי המעבר (Transfer Prices), ותמחור עסקות פיננסיות מיוחדות.
- ניהול הפעילות הבנקאית של לקוחות מוסדיים ותאגידים אחרים בעלי פעילות נרחבת בשוק ההון.
- פיתוח מכשירים פיננסיים.

מבנה המגזר

הניהול הפיננסי מבוצע על ידי חטיבת שוקי הון, שמרכזת ומתאמת את הנושא ברמת הקבוצה. פעילות הניהול הפיננסי כוללת את ניהול התיק הבנקאי ואת התיק למסחר, וכן מתן שירות ללקוחות הפועלים בשוקי ההון והכספים לרבות הלקוחות המוסדיים. הפעילות בתיק הבנקאי מנוהלת באגף ALM וכוללת את ניהול המקורות והשימושים, ואת החשיפות לסיכוני שוק ונזילות. הפעילות למסחר מתבצעת על ידי חדר עסקות ויחידות הנוסטרו בשקלים ובמט"ח.

הכלים המרכזיים לניהול התיק הבנקאי הינם מחירי מעבר, פעילות בתיקי הנוסטרו הזמינים למכירה ושימוש במכשירים נגזרים.

תחומי האחריות העיקריים של ALM הם ניהול ההון הפיננסי של הבנק והחשיפות לסיכוני שוק, ניהול הנזילות העסקית והסטטוטורית וסיכון הנזילות, וכן הקצאת המקורות לשימושים השונים באמצעות יישום מדיניות מחירי המעבר. מדיניות זו נקבעת בהתאם לצורכי הבנק, לתכנון וניהול תמהיל המקורות והשימושים ולהתפתחויות בסביבה העסקית ובתחזיות. במסגרת זו נקבעת גם המתודולוגיה להתחשבות בין מרכזי הרווח, וכן מתומחרות עסקאות מורכבות ומיוחדות.

הניהול השוטף של הנזילות מיושם בהתאם למדיניות הבנק ועל פי ההוראות המחייבות. הניהול מתבצע על ידי יחידה ייעודית שתפקידה המרכזי הינו תכנון וניהול אופטימלי של יתרות הנזילות, בכפוף לתאבון הסיכון, תוך הבטחת רמת נזילות המאפשרת פעילות עסקית, עמידה בכל ההתחייבויות הכספיות של הבנק בסביבה עסקית רגילה, וגם בתרחישי קיצון. המדידה, הניתוח, התכנון, והדיווח מתבצע באמצעות מערכת לניהול סיכונים SUMMIX (Risk Pro לשעבר), המספקת מידע רחב על כל הפעילות הפיננסית של הבנק ועל סיכוני השוק והנזילות הגלומים בה. המערכת מאפשרת בחינה ומעקב אחר ההשפעה של תרחישים שונים (מחיר וכמות), על הרווחיות הפיננסית והון הבנק.

לתיאור עיקרי מדיניות ההשקעות בניירות ערך (נוסטרו) ראה פרק המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון סעיף [ניירות ערך](#).

רווח המגזר

רווח המגזר מושפע בעיקר מפעילות הנוסטרו, חדר העסקות וניהול ALM ומניהול לקוחות ותאגידים אחרים בעלי פעילות נרחבת בשוק ההון וכן התוצאות של החברות הכלולות הריאליות. להלן המרכיבים העיקריים של הרווח הנקי:

- התוצאות של ניהול סיכוני השוק, ובכלל זה השינויים החלים במחירי המעבר. הכנסות והוצאות כתוצאה משינויים במחירי המעבר נזקפים במלואם למגזר הפיננסי, שאליו מועברים גם כל סיכוני השוק ממגזרי הפעילות האחרים.
- רווחים/הפסדים ממימוש ניירות ערך והפרשות לירידת ערך בגין ירידת ערך של ניירות ערך שאינן בעלות אופי זמני ורווחים/הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי שוק של ניירות ערך למסחר.
- התאמות לשווי שוק של מכשירים נגזרים.
- השפעות הפרשי שער מט"ח/שקל ומדד המחירים לצרכן, לרבות התאמות מתרגום של ההשקעות בחו"ל כולל השפעת המס המתיחס.
- הכנסה הנובעת מפעילות עשיית שוק.
- הכנסות/הוצאות הנובעות מהשקעת יעודות לפנסיה, לחופשת יובל, וחופשה רגילה.
- עלויות מסוימות הקשורות להתחייבויות פנסיוניות המחושבות על בסיס אקטוארי.
- רווחי חברות כלולות.

ההוצאות התפעוליות של המגזר כוללות בעיקר את ההוצאות התפעוליות הישירות וכן הוצאות עקיפות, הכרוכות בניהול סיכוני השוק, ניהול תיקי ניירות הערך העצמיים (הנוסטרו), וניהול חדר העסקות.

התפתחויות בשווקים

בשנת 2018 חוו שווקי המניות והחוב תנודתיות חדה, בעיקר ברבעון הרביעי. מגמת עליית ריבית הפד נמשכה במהלך השנה, ואילו בישראל ריבית בנק ישראל עלתה לראשונה לקראת סוף השנה, לאחר מספר שנים של יציבות ברמה של 0.1%.

מוצרים ושירותים

עיקר הפעילות במגזר זה היא שירותי קסטודי, ברוקראז' ונגזרים סחירים ולא סחירים. כמו כן, הבנק נותן שירותים תפעוליים לחברות ניהול קופות גמל, קרנות נאמנות וקרנות השקעה.

לקוחות

הלקוחות המשתתפים למגזר זה הינם חברות ביטוח, קופות גמל, קרנות השתלמות, קרנות פנסיה, קרנות נאמנות, קרנות סל, בנקים מסחריים ובנקים להשקעות, וכן לקוחות אחרים הפעילים באופן אינטנסיבי בשוקי ההון.

שיעורי הכנסות והוצאות^(א) וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית

חלק א' - יתרות ממוצעות ושיעורי ריבית - נכסים

2018			2017			2016		
יתרה ממוצעת ^(ב)	הכנסות ריבית	שיעור הכנסה	יתרה ממוצעת ^(ב)	הכנסות ריבית	שיעור הכנסה	יתרה ממוצעת ^(ב)	הכנסות ריבית	שיעור הכנסה
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח		
באחוזים			באחוזים			באחוזים		
נכסים נושאי ריבית								
אשראי לציבור ^(ג)								
243,675	8,887	3.65	236,619	8,222	3.47	238,767	7,757	3.25
24,530	1,198	4.88	23,227	977	4.21	23,366	940	4.02
268,205 ^(ט)	10,085	3.76	259,846	9,199	3.54	262,133	8,697	3.32
אשראי לממשלה								
719	33	4.59	650	25	3.85	502	18	3.59
-	-	-	-	-	-	10	-	-
719	33	4.59	650	25	3.85	512	18	3.52
פיקדונות בבנקים								
9,032	130	1.44	5,092	86	1.69	7,529	84	1.12
395	9	2.28	487	5	1.03	754	2	0.27
9,427	139	1.47	5,579	91	1.63	8,283	86	1.04
פיקדונות בבנקים מרכזיים								
49,146	57	0.12	45,884	47	0.10	34,420	36	0.10
1,958	15	0.77	4,271	22	0.52	5,451	6	0.11
51,104	72	0.14	50,155	69	0.14	39,871	42	0.11
ני"ע שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר								
1,042	2	0.19	1,115	2	0.18	1,455	2	0.14
-	-	-	-	-	-	-	-	-
1,042	2	0.19	1,115	2	0.18	1,455	2	0.14
אג"ח זמינות למכירה ^(ד)								
64,904	819	1.26	62,543	498	0.80	58,111	536	0.92
5,269	156	2.96	5,208	130	2.50	5,360	102	1.90
70,173	975	1.39	67,751	628	0.93	63,471	638	1.01
אג"ח למסחר ^(ד)								
5,929	38	0.64	7,912	54	0.68	11,088	68	0.61
56	2	3.57	159	1	0.63	69	1	1.45
5,985	40	0.67	8,071	55	0.68	11,157	69	0.62
סך כל הנכסים נושאי ריבית	11,346	2.79	393,167	10,069	2.56	386,882	9,552	2.47
חייבים בגין כרטיסי אשראי שאינם נושאים ריבית			6,784			6,508		
נכסים אחרים שאינם נושאים ריבית ^(ה)			38,514			39,415		
סך כל הנכסים ^(ט)			438,465			432,805		
סך הנכסים נושאי ריבית המיוחסים לפעילות מחוץ לישראל			33,352			35,010		
32,208	1,380	4.28	33,352	1,135	3.40	35,010	1,051	3.00

הערות ראה [עמוד 326](#).

חלק ב' - יתרות ממוצעות ושיעורי ריבית - התחייבויות והון

2018	יתרה ממוצעת ^(ב)	הוצאות ריבית	שיעור הוצאה	2017	יתרה ממוצעת ^(ב)	הוצאות ריבית	שיעור הוצאה	2016	יתרה ממוצעת ^(ב)	הוצאות ריבית	שיעור הוצאה
התחייבויות נושאות ריבית											
פיקדונות הציבור											
בישראל	247,570	(1,585)	(0.64)	241,181	(1,187)	(0.49)	238,902	(1,093)	(0.46)		
לפי דרישה	114,355	(90)	(0.08)	102,912	(34)	(0.03)	90,324	(15)	(0.02)		
לזמן קצוב	133,215	(1,495)	(1.12)	138,269	(1,153)	(0.83)	148,578	(1,078)	(0.73)		
מחוץ לישראל	15,756	(262)	(1.66)	15,581	(142)	(0.91)	16,849	(131)	(0.78)		
לפי דרישה	5,453	(72)	(1.32)	4,966	(24)	(0.48)	3,740	(10)	(0.27)		
לזמן קצוב	10,303	(190)	(1.84)	10,615	(118)	(1.11)	13,109	(121)	(0.92)		
סך הכל	263,326	(1,847)	(0.70)	256,762	(1,329)	(0.52)	255,751	(1,224)	(0.48)		
פיקדונות הממשלה											
בישראל	240	(4)	(1.67)	161	(3)	(1.86)	154	(4)	(2.60)		
מחוץ לישראל	329	-	-	548	-	-	583	-	-		
סך הכל	569	(4)	(0.70)	709	(3)	(0.42)	737	(4)	(0.54)		
פיקדונות מבנקים מרכזיים											
בישראל	35	-	-	40	-	-	-	-	-		
מחוץ לישראל	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
סך הכל	35	-	-	40	-	-	-	-	-		
פיקדונות מבנקים											
בישראל	4,905	(28)	(0.57)	4,152	(17)	(0.41)	4,416	(15)	(0.34)		
מחוץ לישראל	56	(1)	(1.79)	22	-	-	13	-	-		
סך הכל	4,961	(29)	(0.58)	4,174	(17)	(0.41)	4,429	(15)	(0.34)		
נ"ע שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי מכר חוזר											
בישראל	477	(2)	(0.42)	467	(2)	(0.43)	812	(2)	(0.25)		
מחוץ לישראל	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
סך הכל	477	(2)	(0.42)	467	(2)	(0.43)	812	(2)	(0.25)		
אגרות חוב											
בישראל	16,812	(574)	(3.41)	20,810	(672)	(3.23)	24,204	(781)	(3.23)		
מחוץ לישראל	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
סך הכל	16,812	(574)	(3.41)	20,810	(672)	(3.23)	24,204	(781)	(3.23)		
סך כל ההתחייבויות נושאות ריבית											
פיקדונות הציבור שאינם נושאים ריבית	95,821			88,804			81,458				
זכאים בגין כרטיסי אשראי שאינם נושאים ריבית	6,297			6,451			6,112				
התחייבויות אחרות שאינן נושאות ריבית ^(א)	29,104			27,789			29,333				
סך כל ההתחייבויות ^(א)	417,402	(2,456)		406,006	(2,023)		402,836	(2,026)			
סך כל האמצעים ההוניים	34,296			32,459			29,969				
סך כל ההתחייבויות והאמצעים ההוניים	451,698	(2,456)		438,465	(2,023)		432,805	(2,026)			
פער הריבית	8,890	1.93		8,046	1.85		7,526	1.76			
תשואה נטו ^(א) על נכסים נושאי ריבית											
בישראל	374,447	7,773	2.08	359,815	7,053	1.96	351,872	6,606	1.88		
מחוץ לישראל	32,208	1,117	3.47	33,352	993	2.98	35,010	920	2.63		
סך הכל	406,655	8,890	2.19	393,167	8,046	2.05	386,882	7,526	1.95		
סך ההתחייבויות נושאות ריבית המיוחסות לפעילות מחוץ לישראל											
	16,141	(263)	(1.63)	16,151	(142)	(0.88)	17,445	(131)	(0.75)		

הערות ראה [עמוד 326](#).

חלק ג' - יתרות ממוצעות ושיעורי ריבית - מידע נוסף על נכסים והתחייבויות נושאי ריבית המיוחסים לפעילות בישראל

2016			2017			2018		
שיעור הכנסות (הוצאות) ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב)	הכנסות (הוצאות) ריבית	שיעור הכנסות (הוצאות) ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב)	הכנסות (הוצאות) ריבית	שיעור הכנסות (הוצאות) ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב)	הכנסות (הוצאות) ריבית
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
מטבע ישראלי לא צמוד								
2.40	6,030	250,932	2.40	6,334	263,930	2.42	6,593	272,333
(0.34)	(624)	185,536	(0.29)	(553)	193,677	(0.22)	(437)	195,011
2.06		2.11			2.20			
מטבע ישראלי צמוד מדד								
2.90	1,482	51,140	3.50	1,657	47,373	4.28	1,959	45,767
(2.29)	(948)	41,381	(2.70)	(935)	34,595	(3.23)	(1,000)	30,994
0.61		0.80			1.05			
מטבע חוץ (לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ)								
1.99	989	49,800	1.94	943	48,512	2.51	1,414	56,347
(0.78)	(323)	41,571	(1.02)	(393)	38,539	(1.72)	(756)	44,034
1.21		0.92			0.79			
סך פעילות בישראל								
2.42	8,501	351,872	2.48	8,934	359,815	2.66	9,966	374,447
(0.71)	(1,895)	268,488	(0.70)	(1,881)	266,811	(0.81)	(2,193)	270,039
1.71		1.78			1.85			

הערות ראה [עמוד 326](#).

חלק ד' - ניתוח השינויים בהכנסות ריבית והוצאות ריבית

2017 לעומת 2016			2018 לעומת 2017		
שינוי נטו	גידול (קטון) בגלל שינוי ^(ח)	כמות	שינוי נטו	גידול (קטון) בגלל שינוי ^(ח)	כמות
מחיר					
במיליוני ש"ח					
נכסים נושאי ריבית					
אשראי לציבור					
465	540	(75)	665	408	257
בישראל					
37	43	(6)	221	157	64
מחוץ לישראל					
502	583	(81)	886	565	321
סך הכל					
נכסים נושאי ריבית אחרים					
(32)	(90)	58	367	304	63
בישראל					
47	71	(24)	24	82	(58)
מחוץ לישראל					
15	(19)	34	391	386	5
סך הכל					
517	564	(47)	1,277	951	326
סך הכל הכנסות הריבית					
התחייבויות נושאות ריבית					
פיקדונות הציבור					
94	83	11	398	357	41
בישראל					
11	23	(12)	120	117	3
מחוץ לישראל					
105	106	(1)	518	474	44
סך הכל					
התחייבויות נושאות ריבית אחרות					
(108)	(1)	(107)	(86)	-	(86)
בישראל					
-	-	-	1	1	-
מחוץ לישראל					
(108)	(1)	(107)	(85)	1	(86)
סך הכל					
(3)	105	(108)	433	475	(42)
סך הכל הוצאות הריבית					
520	459	61	844	476	368
סך הכל ריבית, נטו					

הערות ראה [עמוד 326](#).

הערות:

- (א) הנתונים בלוחות אלה ניתנים לאחר השפעת מכשירים נגזרים מגדרים.
- (ב) על בסיס יתרות פתיחה חודשיות, פרט למגזר מטבעי ישראלי לא צמוד בו מחושבת היתרה הממוצעת על בסיס נתונים יומיים, ולפני ניכוי היתרה המאזנית הממוצעת של הפרשות להפסדי אשראי, חברות בנות בחו"ל על בסיס יתרות לתחילת הרבעונים.
- (ג) לפני ניכוי היתרה הממוצעת של הפרשות להפסדי אשראי. לרבות חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית.
- (ד) מהיתרה הממוצעת של אג"ח למסחר ושל אג"ח זמינות למכירה נוכתה/נוספה היתרה הממוצעת של רווחים/הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח למסחר וכן של רווחים/הפסדים בגין אג"ח זמינות למכירה הכלולים בהון העצמי במסגרת רווח כולל אחר מצטבר בסעיף "התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה לפי שווי הוגן" בסך של (274) מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2017 - (38) מיליון ש"ח, 31 בדצמבר 2016 - 548 מיליון ש"ח).
- (ה) לרבות יתרות מאזניות של מכשירים נגזרים, נכסים אחרים שאינם נושאים ריבית, נכסים לא כספיים ובניכוי הפרשה להפסדי אשראי.
- (ו) לרבות יתרות מאזניות של מכשירים נגזרים, והתחייבויות לא כספיות.
- (ז) תשואה נטו - הכנסות ריבית נטו, לחלק לסך הנכסים נושאי הריבית.
- (ח) השינוי המיוחס לשינוי בכמות חושב על ידי הכפלת המחיר החדש בשינוי בכמות. השינוי המיוחס לשינוי במחיר מחושב על ידי הכפלת הכמות הישנה בשינוי במחיר.
- (ט) עמלות בסך של 365 מיליון ש"ח נכללו בהכנסות ריבית מאשראי לציבור (31 בדצמבר 2017 - 432 מיליון ש"ח, 31 בדצמבר 2016 - 477 מיליון ש"ח).
- (י) מזה בגין נכסים מוחזקים למכירה 8,461 מיליון ש"ח.
- (יא) מזה בגין התחייבויות מוחזקות למכירה 6,981 מיליון ש"ח.

דוח רווח והפסד מאוחד לרבעון - מידע רב רבעוני

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר								
2017				2018				
1	2	3	4	1	2	3	4	
במיליוני ש"ח								
2,319	2,887	2,294	2,569	2,421	3,188	2,811	2,926	הכנסות ריבית
446	722	376	479	415	774	615	652	הוצאות ריבית
1,873	2,165	1,918	2,090	2,006	2,414	2,196	2,274	הכנסות ריבית, נטו
101	42	3	26	130	(14)	198	205	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
1,772	2,123	1,915	2,064	1,876	2,428	1,998	2,069	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
הכנסות שאינן מריבית								
255	197	222	245	51	89	454	88	הכנסות מימון שאינן מריבית
996	986	1,021	1,049	1,023	1,022	1,023	1,053	עמלות ^(א)
14	16	41	300	18	38	6	6	הכנסות אחרות
1,265	1,199	1,284	1,594	1,092	1,149	1,483	1,147	סך כל ההכנסות שאינן מריבית
הוצאות תפעוליות ואחרות								
1,119	1,117	1,096	1,259	1,068	1,225	1,119	1,132	משכורות והוצאות נלוות ^(א)
435	398	406	422	411	376	380	402	אחזקה ופחת בניינים וציוד
474	484	552	653	497	532	546	649	הוצאות אחרות ^(א)
2,028	1,999	2,054	2,334	1,976	2,133	2,045	2,183	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
1,009	1,323	1,145	1,324	992	1,444	1,436	1,033	רווח לפני מיסים
388	456	376	472	262	521	515	321	הפרשה למיסים על הרווח
621	867	769	852	730	923	921	712	רווח לאחר מיסים
10	15	60	7	10	2	35	(11)	חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת המס
רווח נקי:								
631	882	829	859	740	925	956	701	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(9)	(6)	(9)	(5)	(10)	(22)	(20)	(13)	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
622	876	820	854	730	903	936	688	המיוחס לבעלי מניות הבנק
רווח בסיסי ומדולל למניה (בשקלים חדשים):								
0.41	0.57	0.54	0.56	0.48	0.59	0.62	0.46	רווח נקי מדולל המיוחס לבעלי מניות הבנק

(א) סוג מחדש, ראה [ביאור 5.1.1](#). בגין הוצאות רכישת ביטוח ערבויות חוק מכר [וביאור 3.1.1](#). בגין יישום למפרע של הוראות המפקח על הבנקים בנושא שיפור ההצגה של הוצאות בגין פנסיה והטבות אחרות לאחר סיום העסקה.

הוצאות בגין הפסדי אשראי

שנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר								
2017				2018				
1	2	3	4	1	2	3	4	
במיליוני ש"ח								
(63)	(33)	(139)	(129)	(64)	(71)	-	(56)	הכנסה פרטנית בגין הפסדי אשראי
164	75	142	155	194	57	198	261	הוצאה קבוצתית בגין הפסדי אשראי
101	42	3	26	130	(14)	198	205	סך כל ההוצאה (ההכנסה) בגין הפסדי אשראי
מזה:								
82	(15)	(55)	(16)	37	(33)	126	117	הוצאות (הכנסות) להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי מסחרי
(2)	(11)	(5)	5	6	11	9	6	הוצאות (הכנסות) להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לדיור
21	68	63	35	89	8	63	80	הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי פרטי אחר
-	-	-	2	(2)	-	-	2	הוצאות (הכנסות) להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לבנקים וממשלות
101	42	3	26	130	(14)	198	205	סך כל ההוצאה (ההכנסה) בגין הפסדי אשראי
יחסים באחוזים:								
(0.10)	(0.05)	(0.21)	(0.19)	(0.10)	(0.10)	-	(0.08)	שיעור ההכנסה הפרטנית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור ^(א)
0.15	0.06	-	0.04	0.19	(0.02)	0.29	0.30	שיעור ההוצאה (הכנסה) בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור ^(א)
(0.23)	(0.30)	(0.03)	(0.06)	(0.04)	(0.09)	(0.17)	(0.08)	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור ^(א)
(14.70)	(19.47)	(2.35)	(4.36)	(2.69)	(6.33)	(11.44)	(5.29)	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור ^(א)

(א) כולל יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה. למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת](#) וביאור 36.

הכנסות שאינן מריבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר								
2017				2018				
1	2	3	4	1	2	3	4	
במיליוני ש"ח								
255	197	222	245	51	89	454	88	הכנסות מימון שאינן מריבית
996	986	1,021	1,049	1,023	1,022	1,023	1,053	עמלות ^(א)
14	16	41	300	18	38	6	6	הכנסות אחרות
1,265	1,199	1,284	1,594	1,092	1,149	1,483	1,147	סך הכל

(א) סווג מחדש.

עמלות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר							
2017				2018			
1	2	3	4	1	2	3	4
במיליוני ש"ח							
178	171	170	182	179	175	174	188
ניהול חשבון							
169	163	170	173	168	166	155	149
פעילות בניירות ערך ובמכשירים נגזרים מסוימים							
255	265	277	278	268	276	299	286
כרטיסי אשראי							
49	42	44	48	46	47	42	51
טיפול באשראי							
73	74	78	82	80	79	79	78
עמלות הפצת מוצרים פיננסיים							
84	77	83	94	94	87	89	91
הפרשי המרה							
113	112	118	112	109	110	107	128
עמלות מעסקי מימון ^(א)							
75	82	81	80	79	82	78	82
עמלות אחרות							
996	986	1,021	1,049	1,023	1,022	1,023	1,053
סך כל העמלות							

(א) סווג מחדש ראה [ביאור 5.1.1](#).

הוצאות שכר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר							
2017				2018			
1	2	3	4	1	2	3	4
במיליוני ש"ח							
1,044	1,033	1,008	1,140	979	1,134	1,028	1,055
שכר ונלוות							
75	84	88	86	89	91	91	77
הוצאות פנסיה, פיצויים ופרישה ^(א)							
-	-	-	33	-	-	-	-
מענקים והוצאות שאינם במהלך העסקים הרגיל ^(ב)							
1,119	1,117	1,096	1,259	1,068	1,225	1,119	1,132
סך הכל הוצאות שכר							

(א) בשנת 2017 הוצג בשורה נפרדת סך של 76 מיליון ש"ח כמענקים והוצאות שאינם במהלך העסקים הרגיל. מזה, 43 מיליון ש"ח כמענקים שאינם במהלך העסקים הרגיל. בשנת 2018 נזקף מענק הירתמות לשינויים מבניים בבנק בסכום העולה על הסך האמור. אי לכך, הן המענק בסך 43 מיליון ש"ח אשתקד והן המענק לשינויים מבניים ששולם השנה נכללו בשורת השכר ולא מוצגים כמענקים שאינם במהלך העסקים הרגיל.

(ב) סווג מחדש לרבות בגין יישום למפרע של הוראות המפקח על הבנקים בנושא שיפור ההצגה של הוצאות בגין פנסיה והטבות אחרות לאחר סיום העסקה, ראה [ביאור 3.1.1](#). סך ההשפעה בשנת 2017 הינה 681 מיליון ש"ח.

מאזן מאוחד לסוף רבעון - מידע רב רבעוני

31 בדצמבר								
2017				2018				
1	2	3	4	1	2	3	4	
במיליוני ש"ח								
נכסים								
68,275	69,352	66,953	82,067	73,376	71,315	74,789	81,419	מזומנים ופיקדונות בבנקים
77,959	78,470	82,098	77,299	80,061	82,113	76,861	74,571	ניירות ערך
903	1,031	872	1,161	878	931	1,465	1,257	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
^(ב) 268,139	^(ב) 267,748	^(ב) 269,584	^(ב) 271,165	^(ב) 266,550	^(ב) 267,332	270,902	274,525	אשראי לציבור
^(ב) (3,385)	^(ב) (3,214)	^(ב) (3,226)	^(ב) (3,213)	^(ב) (3,220)	^(ב) (3,160)	(3,222)	(3,352)	הפרשה להפסדי אשראי
264,754	264,534	266,358	267,952	263,330	264,172	267,680	271,173	אשראי לציבור, נטו
620	619	695	715	723	757	642	782	אשראי לממשלות
878	883	923	807	831	869	792	623	השקעות בחברות כלולות
3,016	2,954	2,931	2,986	2,762	2,737	2,736	2,853	בניינים וציוד
17	16	16	16	16	17	17	17	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
11,032	11,361	10,954	9,573	11,803	12,076	9,820	12,750	נכסים בגין מכשירים נגזרים
7,844	7,747	8,251	8,262	8,274	7,132	7,066	6,642	נכסים אחרים
-	-	-	-	8,513	8,329	8,806	8,570	נכסים המוחזקים למכירה ^(א)
435,298	436,967	440,051	450,838	450,567	450,448	450,674	460,657	סך כל הנכסים
התחייבויות והון								
341,663	342,766	350,201	362,478	362,026	361,220	358,875	364,591	פיקדונות הציבור
4,493	4,330	5,279	5,156	3,077	3,473	5,168	5,210	פיקדונות מבנקים
770	625	539	452	968	552	790	709	פיקדונות מממשלות
481	244	637	558	495	559	655	541	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
22,689	22,337	16,407	15,577	15,603	16,954	17,805	17,798	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
11,272	12,078	11,275	9,740	11,417	11,323	9,315	12,089	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
21,309	21,694	22,539	23,324	16,561	14,716	15,376	14,780	התחייבויות אחרות
-	-	-	-	6,470	6,137	7,095	8,778	התחייבויות המוחזקות למכירה ^(א)
402,677	404,074	406,877	417,285	416,617	414,934	415,079	424,496	סך כל ההתחייבויות
32,255	32,521	32,793	33,167	33,564	34,679	34,759	35,305	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק
366	372	381	386	386	835	836	856	זכויות שאינן מקנות שליטה
32,621	32,893	33,174	33,553	33,950	35,514	35,595	36,161	סך כל ההון
435,298	436,967	440,051	450,838	450,567	450,448	450,674	460,657	סך כל ההתחייבויות וההון

(א) למידע נוסף ראה [ביאור 136](#).

(ב) סווג מחדש.

דוח רווח והפסד מאוחד לשנים 2014-2018 - מידע רב שנתי

2014	2015	2016	2017	2018	
במיליוני ש"ח					
10,012	8,784	9,552	10,069	11,346	הכנסות ריבית
2,649	1,666	2,026	2,023	2,456	הוצאות ריבית
7,363	7,118	7,526	8,046	8,890	הכנסות ריבית, נטו
472	199	(125)	172	519	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
6,891	6,919	7,651	7,874	8,371	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
הכנסות שאינן מריבית					
795	1,610	1,282	919	682	הכנסות מימון שאינן מריבית
4,167	4,092	^(א) 3,887	^(א) 4,052	4,121	עמלות
179	595	159	371	68	הכנסות אחרות
5,141	6,297	5,328	5,342	4,871	סך כל ההכנסות שאינן מריבית
הוצאות תפעוליות ואחרות					
4,720	4,938	4,778	4,591	4,544	משכורות והוצאות נלוות ^(א)
1,631	1,678	1,697	1,661	1,569	אחזקה ופחת בניינים וציוד
58	5	-	-	-	הפחתות של נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
2,962	2,215	2,025	2,163	2,224	הוצאות אחרות ^(א)
9,371	8,836	8,500	8,415	8,337	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
2,661	4,380	4,479	4,801	4,905	רווח לפני מיסים
1,278	1,691	1,717	1,692	1,619	הפרשה למיסים על הרווח
1,383	2,689	2,762	3,109	3,286	רווח לאחר מיסים
42	177	66	92	36	חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת המס
רווח נקי					
1,425	2,866	2,828	3,201	3,322	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(12)	(31)	(37)	(29)	(65)	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
1,413	2,835	2,791	3,172	3,257	המיוחס לבעלי מניות הבנק
רווח בסיסי ומדולל למניה (בשקלים חדשים):					
0.96	1.92	1.85	2.08	2.15	רווח נקי בסיסי המיוחס לבעלי מניות הבנק
0.96	1.92	1.84	2.08	2.15	רווח נקי מדולל המיוחס לבעלי מניות הבנק

(א) סוג מחדש, ראה [ביאור 5.1](#). בגין הוצאות רכישת ביטוח ערבויות חוק מכר [ביאור 3.1](#). בגין יישום למפרע של הוראות המפקח על הבנקים בנושא שיפור ההצגה של הוצאות בגין פנסיה והטבות אחרות לאחר סיום העסקה.

מאזן מאוחד ליום 31 בדצמבר

2018	2017	2016	2015	2014	
במיליוני ש"ח					
נכסים					
81,419	82,067	74,757	60,455	60,615	מזומנים ופיקדונות בבנקים
74,571	77,299	77,201	69,475	52,113	ניירות ערך
1,257	1,161	1,284	1,764	2,000	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
274,525	^(ב) 271,165	^(ב) 265,428	265,070	256,468	אשראי לציבור
(3,352)	^(ב) (3,213)	^(ב) (3,471)	(3,671)	(3,988)	הפרשה להפסדי אשראי
271,173	267,952	261,957	261,399	252,480	אשראי לציבור, נטו
782	715	642	453	528	אשראי לממשלות
623	807	901	924	2,216	השקעות בחברות כלולות
2,853	2,986	3,147	3,095	3,162	בניינים וציוד
17	16	17	18	43	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
12,750	9,573	10,654	11,250	16,909	נכסים בגין מכשירים נגזרים
6,642	8,262	8,043	7,666	6,918	נכסים אחרים
8,570	-	-	-	-	נכסים המוחזקים למכירה ^(א)
460,657	450,838	438,603	416,499	396,984	סך כל הנכסים
התחייבויות והון					
364,591	362,478	346,854	328,693	303,397	פיקדונות הציבור
5,210	5,156	3,394	3,859	4,556	פיקדונות מבנקים
709	452	900	750	467	פיקדונות מממשלות
541	558	539	938	1,238	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
17,798	15,577	22,640	21,308	23,678	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
12,089	9,740	10,677	11,098	15,650	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
14,780	23,324	21,885	20,746	21,860	התחייבויות אחרות
8,778	-	-	-	-	התחייבויות המוחזקות למכירה ^(א)
424,496	417,285	406,889	387,392	370,846	סך כל ההתחייבויות
856	386	367	340	340	זכויות שאינן מקנות שליטה
35,305	33,167	31,347	28,767	25,798	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק
36,161	33,553	31,714	29,107	26,138	סך כל ההון
460,657	450,838	438,603	416,499	396,984	סך כל ההתחייבויות וההון

(א) למידע נוסף ראה [ביאור 136](#).
(ב) סווג מחדש.